Tweemaandelijks tijdschrift
over alternatieve communicatie en Esperanto

32ste jaargang 2001/3 (189)
mei - juni

HORIZON *taal*

Waarheid en verdichtsel

Over neven en nichtjes (p.5)
In de sterren geschreven (p.9)
Gastprofessor (p.10)

ISSN 0772-540 X Afgiftekantoor: ANTWERPEN X

In dit nummer

HORIZONTAAL, Tweemaandelijks tijdschrift, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond v.z.w., 31ste jaargang.

Redactie en administratie: Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, tel.: 03 234 34 00, fax: 03 233 54 33, E-adres: horizontaal@fel.esperanto.be, infopagina's: http://www.esperanto.be/fel/nl.

Abonnementen: 20,00 EUR
Rekeningen: t.n.v. Vlaamse Esperantobond, Antwerpen: KBC 402-5510531-55 of Fortis 001-2376527-06; t.n.v. Libroservo Esperanto Nederland, Haarlem: postgiro rek.: 111 278

Redactie: Guido Van Damme, Ivo Durwael, Eddy Raats.

Medewerkers: Paul Peeraerts, Wim M.A. De Smet, Jean Pierre VandenDaele, Lode Van de Velde, Emiel Van Damme, Raymond Wylleman, Marc Van den Bempt, e.a.

Verantwoordelijke uitgever: Paul Peeraerts, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen.

HORIZONTAAL verschijnt de 1ste van elke oneven maand.

Leescafé

voor Esperantogebruikers

Bezoek het Esperantohuis op vrijdagmiddag

Haast alle activiteiten van onze vereniging hebben 's avonds of tijdens het weekend plaats. Er zijn echter heel wat leden, die 's avonds liever thuis blijven maar overdag wel tijd hebben. Daarom spelen we met de idee om de clubzaal in Antwerpen op vrijdagnamiddag open te stellen. We willen echter eerst peilen of er echt belangstelling voor bestaat.
Vooraleer je kan beslissen, wil je waarschijnlijk weten wat je zoal kan doen op zo'n vrijdagnamiddag. Hier volgt een lijstje met enkele mogelijkheden:

- haast 100 Esperantotijdschriften ter inzage;
- tal van boeken, uitgegeven door de Vlaamse Esperantobond, liggen ter beschikking als in een leeszaal;
- studiebibliotheek met meer dan 1600 titels te raadplegen;
- videofilms in het Esperanto te bekijken;
- muziek beluisteren (er is een groot aanbod van CD's met songs in het Esperanto);
- een computercursus volgen;
- surfen naar Esperantowebsites of mailen naar Esperantovrienden;
- bij een drankje een babbeltje slaan;
- zelf een initiatief rond Esperanto uitkienen en bespreken met andere aanwezigen.

Het initiatief gaat niet meteen van start. Pas als we voldoende reacties krijgen en merken dat het voorstel belangstelling geniet, vertellen we je meer over de startdatum, de uren, enz.
Wil je wel eens langskomen op vrijdagnamiddag, laat dan zo vlug mogelijk iets weten aan het Esperantohuis, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen; tel.: 03/234.34.00; ivo@fel.esperanto.be.

welke talen?

Europees jaar voor de talen, niets te vroeg

Wij hebben allen zo onze eigen redenen, om iets te doen of niet te doen. Door omstandigheden ben ik als kind gedurende enkele jaren in een Franstalig midden grootgebracht en moest natuurlijk naar een Franstalige school. Dagelijks kreeg ik daar te horen: *"Sale flamand retourne chez toi."* (Vuile Vlaming ga terug vanwaar je komt.) Eenmaal terug thuis en voor een groot stuk mijn moedertaal verleerd, kreeg ik van mijn schoolmakkers te horen: "Vuile Fransman, ga terug vanwaar je komt." En of ik mij rot voelde! Ik was nergens welkom, vreselijk.

Deze ervaring was dan ook mijn motief om Esperanto te leren. Enige tijd geleden, als voorbereiding op een lezing, ben ik op zoek gegaan naar informatie over talen, en taalminderheden in Europa en hun verspreiding. Het leek mij een interessant gegeven om te verwerken in mijn tekst. Snel moest ik vaststellen dat de zaken niet zo eenvoudig lagen als ik ze mij had voorgesteld. Langs officiële weg bleek alras dat men niet zomaar geneigd was mij volledige en juiste informatie te geven. Via een niet-officiële organisatie, IKEL (*Internacia Komitato por Etnaj Liberecoj* = Internationaal comité voor etnische vrijheden) e.a. echter, kon ik mij een beter idee vormen van de werkelijke omvang van het probleem.

Na enig telwerk kwam ik tot het verbazende resultaat dat er in de Europese Unie meer dan 100 verschillende talen worden gesproken. Natuurlijk gaat het niet steeds over enorme aantallen sprekers, zo heeft bijvoorbeeld het Cornwalls (GB) slechts 1.000 sprekers en voor het Votisch wordt zelfs maar het aantal 10 opgegeven. Maar soms gaat het om redelijk grote taalgebieden. Het Occitaans heeft ongeveer 9 miljoen sprekers.

Even een (onvolledige) opsomming:

Denemarken:	Deens + 1 minderheidstaal, maar ook Duits
Duitsland:	Duits + 5 minderheidstalen, waaronder het Deens.
Frankrijk:	Frans + 12 minderheidstalen. Bij die 12 wordt ook het Nederlands gerekend dat in Noord-Frankrijk nog enkele dialecten kent. De band van de streekbewoners met het Nederlands lijkt, ondanks toenemende contacten met België echter erg laag te liggen.
Finland:	Fins + 5 minderheidstalen, in Finland is er ook een belangrijke groep die Zweeds als moedertaal heeft,
Griekenland:	Grieks + 6 minderheidstalen; opvallend hiertussen is het Turks dat als taalgemeenschap vele malen groter is dan het Grieks.
Groot-Brittannië:	Engels als officiële taal + 6 minderheidstalen,
Ierland:	Engels, en het Iers als minderheidstaal,
Italië:	Italiaans en liefst 19 minderheidstalen!
Oostenrijk:	Duits als officiële taal + 7 minderheidstalen.
Spanje:	Spaans + 8 minderheidstalen waarvan het Catalaans met 8,5 miljoen sprekers echt wel aanspraken op officialisering kan laten gelden,
Zweden:	Zweeds + 4 minderheidstalen.

Mogen we hier nog aan toevoegen dat België met zijn drie officiële talen een opvallende plaats inneemt. Toch worden bij België als minderheidstalen ook nog het Letzeburgs en het Waals vermeld. Daarenboven deed onlangs ook de provincie Limburg pogingen om het Limburgs als afzonderlijke streektaal (en dus minderheidstaal) te laten erkennen. (*De Morgen* 21 feb. 2001, p. 6). Eigenaardig hierbij is dat het Limburgs in Nederland wel als streektaal erkend werd, maar in België (voorlopig?) niet.

Portugal is het meest taalhomogene land van Europa. Het heeft slechts één minderheidstaal, het Mirandees. Wanneer je alles optelt kom je aan bijna 100 levende talen met een even grote verscheidenheid aan culturen.

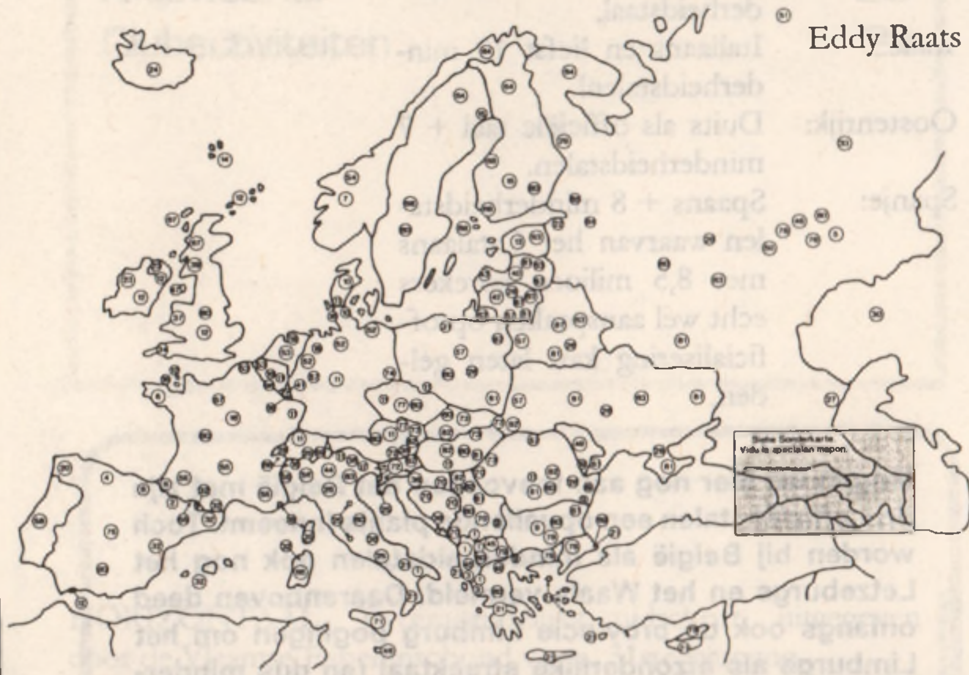
Ik voelde mij als Vlaming plots een heel stuk beter. Ik had tenminste het voordeel dat in mijn land, mijn taal een officiële taal is. Want, kijk ik even naar onze zuiderburen, dan stel ik vast dat daar maar één officiële taal geldt nl. het Frans, terwijl er toch door de Franse moeders in nog een slordige 12 andere talen aan de wiegjes

Deens
Duits
Engels
Frans
Fins
Grieks
Italiaans
Nederlands
Portugees
Spaans
Zweeds

gezongen wordt. Die kleintjes hebben toch ook recht op hun "moedertaal" om er later bij hun vrienden "bij te horen", of niet soms?

Laat ons vooral niet te snel denken: "Och dat zijn maar streektalen, die geen officiële poot/voet hebben om op te staan." Vergeten we daarbij niet te gemakkelijk dat in vele gevallen deze talen ternauwernood getolereerd en dikwijls, al of niet verborgen, onderdrukt worden. Zou het niet doodzonde zijn dat al deze rijkdom verloren gaat, louter en alleen om economische redenen en druk? Is het dan ook niet meer dan billijk en menswaardig dat al deze minderheden niet enkel aanvaard, maar ook beschermd en actief gesteund worden. Het Europees jaar voor talen komt warempel niets te vroeg.

Eddy Raats

Cultuurmozaïek of taalmazelen? Elke stip op de kaart vertegenwoordigt een (minderheids)taal. Het is duidelijk dat zelfs een veeltalig Europa dat elf officiële erkent, nog heel wat andere talen in de kou laat staan.

Albanees – Aragonees – Aromoens – Asturisch – Baskirisch – Baskisch – Bokmal – Bretoens – **Bulgaars** – **Deens** – Catalaans – Cornwalls** – Corsikaans – **Duits** – **Engels** – **Ests** – Faroers – **Fins** – **Frans** – Friaulisch – Fries – Gagausisch* – Galicisch* – Germaans-Schots – **Grieks** – Ingrisch** – Iers-Gaëlisch – **IJslands** – **Italiaans** – Jiddisch – Kalmuks – Karaimisch** – Karelisch – Kazakstaans – Kasubisch** – Komisch (!) – **Kroatisch** – Kimrisch – Ladijns – **Lets** – Letzeburgs – **Litouws** – Livisch** – Lombardisch – **Macedonisch** – Maltees – Manx** – Marisch – Moldavisch* – Mordvinisch – Nenzisch – Nederduits – **Nederlands** – **Nynorsk** – Occitaans – Piemontees – **Pools** – Retoromaans – Roma (zigeunertaal) – **Roemeens** – Russinisch* – **Russisch** – Samisch – Sardijns – Savoy Schots-Gaëlisch – Sefardisch* – **Servisch** – Siciliaans* – **Sloveens** – **Slovaaks** – Sorbisch – **Spaans** – Tataars – **Tsjechisch** – Tsjuvasisch – **Turks** – Oedmoerts – **Oekraïens** – **Hongaars** – Venetiaans – Vepsisch** – Votisch** – Waals – **Wit-Russisch** – **Zweeds**

De talen gemarkeerd met één sterretje zijn zogenoemde "cultuurdialecten", het zijn talen die feitelijk dezelfde functie vervullen als een cultuurtaal (er bestaat een officieel schrift van, het wordt als taal in de administratie gebruikt, het wordt onderwezen, enz.).

De talen met 2 sterretjes hebben minder dan 5000 gebruikers. Zijn die tot uitsterven gedoemd?

Het Catalaans met 10 miljoen sprekers en het Plat- of Nederduits met 9 miljoen, zijn minderheidstalen die meer sprekers hebben dan enkele van de officiële talen.

Een kwestie van geld...

Waarom de Belgische regering het Limburgs niet en de Nederlandse het wel als streektaal erkent, heeft alles te maken met de Taalunie. De Belgische regering vroeg voor haar besluit het advies van de Taalunie, de Nederlandse regering deed dat enkele jaren geleden niet.
Volgens de woordvoerder van het provinciebestuur van Limburg heeft dat alles te maken met geld. De Taalunie zou bevreesd zijn dat een deel van zijn middelen zou afvloeien naar het Limburgs. Immers, volgens het Europees Handvest voor Regionale en Minderheidstalen, mogen talen die erkend worden rekenen op "ondersteunende en beschermende initiatieven" van de plaatselijke overheid. Er hoeft geen tekeningetje bij om te begrijpen dat het ook vanuit Limburg om g-e-l-d gaat. Dat wordt ook expliciet gezegd: de voorstanders van het Limburgs als streektaal willen een symbolische en financiële ondersteuning.
De provincie Limburg vindt dan ook dat de Taalunie rechter en partij is. Het advies van de Taalunie werd te snel gegeven (amper na één dag). Nu zou je kunnen veronderstellen dat een instituut als de Taalunie argumenten zat in huis heeft om aan te tonen dat het Limburgs een Nederlands dialect is, en geen afzonderlijke streektaal... Al zijn taalgrenzen altijd erg omstreden – zowel geografisch als linguïstisch. Zo dragen de voorstanders van het Limburgs als streektaal de zangerigheid van het Limburgs aan als voorbeeld van onderscheidende kenmerken.

(naar De Morgen, 21/2/2001)

over neven en nichtjes

Jiddisch laat sporen na

De vorige twee nummers brachten we onder deze titel een bijdrage van André Cherpillod over de invloeden van het Hebreeuws op het Esperanto, maar als Jood was Zamenhof uiteraard ook vertrouwd met het Jiddisch, de taal die door vele Europese joden wordt gesproken en die veel overeenkomsten vertoont – zeker in de woordenschat – met het Duits. De vraag of ook die taal een rol heeft gespeeld bij de vorming van het Esperanto dringt zich op. In dit artikel beantwoordt Cherpillod die vraag. Het artikel verscheen oorspronkelijk in het internationale tijdschrift MONATO, 22ste jaargang, nr 3, maart 2001.

Eerst en vooral, wat is de Jiddische taal, die in de tijd van Zamenhof het *Nieuw-Joods* werd genoemd? Ze bezit geen enkele verwantschap met het Hebreeuws, maar behoort tot de groep van Germaanse talen; ze wordt gesproken door de Askenasische Joden in een groot deel van Europa, van de Elzas tot in Rusland. Ze ontstond in de getto's van het Rijngebied rond de 10de eeuw uit het Middel-Duits. Als we de grammaticale structuur en de woordenschat bekijken, blijkt het Jiddisch zeer nauw verwant met het Duits, hoewel het toch als een op zichzelf staande taal moet worden beschouwd.

De woordenschat is voor negentig percent Germaans; met daarbij nog enkele leenwoorden uit het Pools, Russisch en het Hebreeuws. De taal wordt traditioneel geschreven met het Hebreeuwse alfabet, met enkele bijzondere conventies.

Rond 1880 schreef Zamenhof een artikel onder de titel *Grammaticale poging tot de Nieuw-Joodse taal*, waarin hij onder meer pleitte voor het overnemen van het Latijnse alfabet en tevens poogde de grammaticaregels te formuleren.

1. Ontleningen

Zamenhof maakte nagenoeg geen gebruik van ontleningen uit talen die weinig bekend of zelfs volledig onbekend waren buiten Joodse kringen. Dus evenals het Hebreeuws kwam het Jiddisch niet in aanmerking voor ontleningen, tenminste niet bewust.

Maar hij beheerste de Jiddische taal wel perfect: het was naast het Russisch, de taal die hij elke dag gebruikte. Het is dus meer dan waarschijnlijk, dat elementen van een taal die hij zo goed kende, toch onbewust een rol hebben gespeeld bij het ontwerpen van zijn internationale taal.

2. De fonetiek

Een aantal Esperantowoorden zijn fonetisch gezien eerder Jiddisch dan Duits. De woorden *fajfi, flegi, funto, fuŝi* (resp. fluiten, verzorgen, pond, verknoeien) hebben als oorsprong ofwel het Duitse *pfeifen, pflegen, Pfund, pfuschen*, ofwel het Jiddische *fajfen, flegen, funt, fuŝen*. Maar wellicht is een rechtstreekse Jiddische invloed voor de beginletter "f", meer waarschijnlijk dan een ontlening via het Duits waar de combinatie "pf" voorkomt. Reeds vaak werd erop opgewezen dat de medeklinkergroep "pf" te specifiek Duits is en bijgevolg niet geschikt is voor een internationale taal: Zamenhof zou ze bewust hebben omgezet naar de enkelvoudige "f". Maar als dat het geval was, dan had hij ook de groepen "ŝm", "ŝp", "ŝr", "ŝt" in *ŝmiri, ŝpini, ŝraŭbo, ŝteli* (resp. smeren, spinnen, schroef, stelen) gewijzigd moeten hebben. Afgezien van het Duits komen die in geen enkele Germaanse taal voor.

Zo is ook het werkwoord *ŝtopi* (stoppen, volstoppen) dichter bij het Jiddische *ŝtopen* dan bij het Duitse *stopfen*. Hier voegen we ook *gliti* (glijden) aan toe, wat dichter bij het Jiddische *glitŝen* dan bij het Duitse *gleiten* ligt. Ook *ŝati* (graag zien/doen) lijkt meer op het Jiddische *ŝacen* dan op het Duitse *schätzen*. Hetzelfde geldt voor de woorden *hejmo* (thuis, subst.) en *hejti* (verwarmen, verhitten), die beter herkenbaar zijn in de Jiddische *hejm* en *hejcen* dan in de Duitse *Heim* en *heitzen* (sic). Het bijwoord *hejme* (thuis, adv.) is typisch Jiddisch (*in der hejm*); als het van het Franse *à la maison*, van het Duitse *zu Hause*, van het Russische *doma*, of van het Poolse *w domu*

ŝacen en glitŝen

zou komen, dan was het zeker *dome* of *en domo* geworden in het Esperanto.

3. Enkele samenstellingen

Het woord *antaŭtuko* (schort) is een precieze navolging van het Jiddische *fartuch*, samengesteld uit *far-* (*antaŭ*, voor) en *tuch* (*tuko*, doek). Het Esperanto-woord kan niet van het Duitse *Vortuch* komen, dat misschien ooit wel werd gebruikt, maar reeds lang in onbruik was geraakt. Het kan ook niet komen van het Russische *fartuk*, noch van het Poolse *fartuch*. Het element *far-* heeft in die talen immers geen betekenis [als voorvoegsel, vert.], het is uitsluitend Duits leengoed). De enige mogelijke oorprong is dus het Jiddisch.

Het woord *lernolibro* (leerboek) is een exacte nabootsing van het Jiddische *lernbuch*. De Duitsers zeggen *Lehrbuch*, maar als het Esperantowoord aan het Duits ontleend zou zijn, dan zou het ongetwijfeld *instrulibro* geworden zijn i.p.v. *lernolibro*, maar het woord *instrulibro* wordt vrijwel niet gebruikt. Ook het woord *superjaro*, dat "schrikkeljaar" betekent, beantwoordt aan het Jiddische *iberjor*, waarin *iber-* "*super*" en *jor* "*jaro*" betekent (resp. boven/over en jaar). Het overeenkomstige Duitse woord zou *Überjahr* zijn, maar het Duits voor schrikkeljaar is *Schaltjahr*. Ook het Russische *visokosnij god* en het Franse *année bissextile* hebben geen enkel verband met het Esperanto woord.

4. Het gebruik van "respondi"

Buiten zijn algemene betekenis van "antwoorden op een vraag", heeft dit werkwoord ook de speciale betekenis: "beantwoorden aan". Maar noch het Russisch, noch het Duits of het Frans gebruiken hetzelfde werkwoord voor beide betekenissen. Vele Franse Esperanto-sprekers zeggen *tiu decido ne korespondas al la situacio* (die beslissing correspondeert niet met de situatie), hoewel *korespondi* niet past in deze context.[2] Maar in het Jiddisch wordt het werkwoord *entfern* wel voor beide betekenissen van *respondi* gebruikt. Het doorwerken van Jiddische woordbetekenis, en daarmee de invloed van die taal, is hiermee zij het dan al niet bewezen, dan toch zeer waarschijnlijk gemaakt.

(wordt vervolgd)

1. Dit is een typisch criterium voor het verklaren van etymologische verschillen en voor het vaststellen wanneer een woord uit een taal in een andere werd ontleend. (red.)
2. De juiste betekennis van *korespondi* is corresponderen in de betekenis van brieven sturen en in de betekenis van "aansluitng verzekeren" bv. bij spoorwegen. Zie Plena Ilustrita Vortaro. (red.)

In ons vorige nummer is op p. 5 de laatste lijn van de tekst weggevallen. De titel van het boek was *"Lingvo kaj Ni"*, van Gaston Waringhien.

het einde van een millennium

één jaar Esperanto-activiteit wereldwijd

In ons overzicht van de activiteiten van de Esperantobeweging in de wereld (zie p. 9-10 van ons vorige nummer) hebben we nog geen aandacht besteed aan publicaties (boeken, tijdschriften e.a.), terwijl die toch ook een belangrijke rol spelen bij het instandhouden van het Esperanto als taal. Een groot deel van de kantooractiviteiten van de Vlaamse Esperantobond wordt juist daaraan besteed. We gaven, als illustratie, reeds een lijstje van de best verkochte eigen uitgaven. Ook met het tijdschrift MONATO eist FEL een belangrijke plaats op in het uitgeversbedrijf van de Esperantowereld. Maar hoe staat het er wereldwijd voor?

De pers

De culturele pers gaat niet vooruit. Het aantal abonnees van *Kontakto* kalft verder af. Na het verdwijnen van *Iltis-Forumo* en *Riveroj* verscheen ook de laatste *Kultura Kajero* en in de herfst bereikte Esperantoland het ontstellend bericht dan vanaf 2001 *El Popola Ĉinio* alleen nog elektronisch zou verschijnen.

De pauze van *Brita Esperantisto* (misschien wel het beste nationale Esperantoblad van de negentiger jaren) besloot het Bestuur van EAB dat de leden van de vereniging voorlopig *La Ondo de Esperanto* zouden ontvangen. Dank zij de nieuwe redacteur, Stano Marcek, kreeg *Heroldo de Esperanto* een betere inhoud en uitzicht. Het tijdschrift *Monato*, dat niet informeert over de Esperantobeweging, maar over de wereld blijft vooralsnog overeind, maar heeft ook te kampen met teruglopende verkoopscijfers. In het algemeen worden de Esperantotijdschriften sterk gehinderd door de erg uiteenlopende financiële mogelijkheden in de wereld. De minder rijke landen kunnen de westerse tijdschriften niet betalen, terwijl de tijdschriften uit minder welstellende landen meestal de technische mogelijkheden missen om een (in het westen) acceptable kwaliteit te leveren.

Het internet

De kranten van de beweging evolueren dan ook nog in concurrentie met de groeiende informatie over het net, langs waar nieuws en opinies snel en goedkoop (dikwijls gratis) verspreid worden. Meer dan tweeduizend esperantosprekers zijn al geregistreerd in de publiek bereikbare adressenlijst, en vermoedelijk gebruiken er veel meer het net zonder zich bekend te maken (om ongewenste berichten te vermijden). Maar het Internet brengt niet alleen mensen bij elkaar, het verwijdert ze ook van elkaar. Zo houden bijvoorbeeld netgebruikers geen rekening met andere gebruiksdomeinen van het Esperanto. Veel informatie wordt uitsluitend via het net verspreid. De netgebruikers verliezen uit het oog dat die informatie daardoor niet terechtkomt bij een groot aantal Esperantogebruikers die geen toegang hebben tot het Internet. De conclusie is evident: verspreiding van informatie wordt arbeidsintensiever, want men moet twee informatiedragers opstellen, één voor het net en één op papier voor verzending via de post.

Goed om weten

Voor het Wereldcongres in Tel-Aviv, organiseerde UEA in Amman zijn eerste seminarie voor Arabische Esperantosprekers.

In Groot-Brittannië stak een Esperantopartij van wal.

Pasporta Servo publiceerde voor het eerst meer dan duizend adressen.

De Poolse Esperantojeugd werd weer actief.

Het kasteel in Grésillon en de Esperantoredactie van de Oostenrijkse internationale radio slaagden erin hun activiteiten verder te zetten ondanks ongunstige omstandigheden.

De Astronomische Esperanto-Club zag het levenslicht, organiseerde al een vakseminarie en gaf een almanak uit en verder werd een leerboek over astronomie samengesteld dat intussen bij de Vlaamse Esperantobond verschenen is. (Voor een recensie zie p. 9)

In Torun (Polen) was er de jubilerende 20ste Internationale bijeenkomst van volksorkesten waarbij ook Esperanto een rol kon spelen.

Yomiuri Shinbun, USA Today en *The Times of India*, elk met miljoenen lezers, brachten positieve berichten over Esperanto.

In maart nam Barbara Pietrzak de fakkel over van Andrzej Pettyn als hoofd van de Esperanto-redactie van de Poolse radio.

William Auld werd laureaat van de 7de Esperanto-Cultuurprijs van Aalen.

Niet één, maar drie personen (Hans Bakker, Jouko Lindstedt, Mauro La Torre) werden uitgeroepen tot de Esperantisten van het Jaar 2000.

Tenslotte

Bij het ingaan van het derde millennium ontvielen ons vele bekende Esperanto-gebruikers. De oude generaties gaan, de nieuwe komen. Volgens Kep Enderby "zelfs als de dromen van onze pioniers over een Snelle Eindoverwinning nog niet waargemaakt zijn, kunnen we eerlijk en zelfbewust zeggen dat het fenomeen Esperanto er zonder twijfel in geslaagd is zich levend te houden en vooruitgang te boeken in deze woelige eeuw. Meer verwachten zou utopisch en te optimistisch zijn."

Van ons, die vandaag leven, hangt de toekomst van Esperanto af. Als we niets doen, zullen de enige herinneringen aan Esperanto te vinden zijn in musea, in bibliotheken en in de ondergesneeuwde *Boodschap aan volgende generaties*, in Antarctica geplaatst op 27 april 2000 ter herinnering aan de Wereldwijde Wetenschappelijke Topconferentie – dank zij activisten van de Argentijnse Esperantobond is één van de vijf talen van de boodschap Esperanto.

Alexander Korjenkov (Rusland)

Uit: *La Ondo de Esperanto*, 2001/1 (75)
vertaling Marc Van den Bempt

Eurotische giften

In 2000 mochten we heel wat financiële steun van schenkers ontvangen. Hier volgt een alfabetische lijst. Aan allen onze beste dank. Voor 2001 kunnen wij nog niet met zekerheid zeggen of de Vlaamse Esperantobond attesten voor belastingaftrek zal kunnen afleveren. Laat dat echter geen hinderpaal zijn om ook dit jaar uw steun over te maken. Wel is het zo dat het minimumbedrag voor aftrek wordt opgetrokken tot EUR 30,00 (BEF 1210).

anoniem
Antoon Afschrift
Boute-Jacques
Bracke Clara
Coolegem Josephus
De Clerck René
Ria De Cleyn
De Cooman Leo
Herman Deceuninck
L. De Jaeger-De Vlaeminck
Rik De Roover(†)/
Paula Braem
Delnat Hans
Bart Demeyere
Stella De Weerd
D'Hondt Erik
Willy Dillis
Doumen Jan
Durwael Ivo
Duthoy R
Fernandez Alberto
Garcia Louisette
Agnes Geelen
Geens Nancy
Haerick Patrick
Myriam Haesebeyt
Manuel Halvelik
Gerd Jacques
Kelchtermans Julia
Kempeneers
Lievens Ingrid
Katja Lődőr
Maertens Gregoire
Montmirail
Noelanders Johan
Nys Florentinus
Denise Parente
Dora Peeraerts
Paul Peeraerts
Leen Peeters
Piot Fernand
Pirlot Germain
Eddy Raats
Hugo Rau
Riem Arie
Rotsaert Roland
Smet-Storms
Guillaume Speetjens
J. Stryckers
Tytgat De Ketelaere
Tytgat Kiki
Paula Tytgat
Bruyneel-Van den Daele
Vancoppenolle Johannes
Emile Van Damme
Guido Van Damme
Van den Bempt Marc
Jean-Pierre VandenDaele
Lode Van de Velde
Van Gompel
Van Haesendonck Frans
Marie-Louise Vanherk
Van Herpe Daniel
Van Linden Ingrid
Van Riel Leo
Van Roye Hendrik
Karel Van Steenbergen
Piet Verhees
Jules Verstraeten
Pieter Vets
Wellens Marc
Flory Witdoeckt

Krekelsparen!

Ook naar de krekelspaarders gaat onze dank. Zelfs een geringe rente op een groot bedrag is een substantiële steun voor de werking van de Vlaamse Esperantobond.

Wist je dat zoals Venus schijngestalten heeft, Mars, Jupiter en de andere buitenplaneten (die planeten wier baan om de zon niet tussen de zon en de aarde ligt) een schijnbeweging maken op hun tocht rond de zon? Hoe heet de big bang (de oerknal) in het Esperanto? Hoe weet men dat het heelal eindig is? Hoe oud is het heelal? Hoe berekent men afstanden en gewichten van sterren en planeten? Deze en gelijkaardige basisvragen over sterrenkunde worden beantwoord in *Kosmo kaj ni*, een populariserende inleiding in de sterrenkunde van David Galadí-Enríquez en Amri Wandel.

David Galadí-Enriquez is verbonden aan het Centrum voor Astrobiologie nabij Madrid. Amri Wandel is professor in de astrofysica, verbonden aan de universiteit van Jeruzalem. Hij heeft ook gedoceerd aan de universiteiten van Princeton en Stanford (VS) en aan het Wetenschappelijk Weizmann Instituut van Israël.

Het werk is opgevat als een reis van dichtbij naar verweg. Die structuur wordt a.h.w. in het klein voorgesteld in het eerste hoofdstuk dat de schaal van afstanden visueel presenteert. Zo krijgt de lezer een concreet beeld van een afstand. Dat wordt bevorderd door afstand, snelheid en manier van voortbewegen met elkaar in verband te brengen. Als je weet dat de snelste zwemmer ongeveer 6 km per uur zwemt, hoeveel tijd heeft hij dan nodig om van Lissabon naar New York (5400 km) te zwemmen. Als je per auto naar de maan wil reizen, dan moet je voor dat tochtje toch minstens 40 dagen uittrekken, te voet ben je ruim 7 jaar onderweg.

Vanaf het tweede hoofdstuk wordt de hele ruimte verkend. We beginnen met het eigen zonnestelsel. Eerst worden de diverse bewegingen van de aarde en de andere planeten bekeken. In hoofdstuk drie wordt uitgelegd wat de bewegingen van zon en maan betekenen voor het berekenen van maanden, jaren, seizoenen... In hoofdstuk vier komen elk van onze buren met hun specifieke eigenschappen aan de orde.

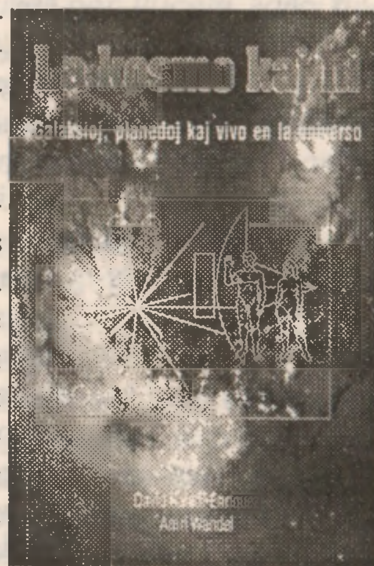
Daarna verlaten we ons zonnestelsel om een kijkje te nemen aan het firmament. Hoe verandert dat door het jaar heen en wat kan men van waar zien. Nu komen andere sterren aan de beurt: hun glans, samenstelling, grootte, omvang, temperatuur, leeftijd, afstand van de aarde... Maar ook sterren zijn niet onafhankelijk. Zij hangen in groepen samen: bolvormig, als nevel of als melkweg.

In hoofdstuk acht wordt het wat technischer. Er wordt gesproken over de diverse typen telescopen en hoe die moeten worden opgesteld om observaties te kunnen verrichten. Hierna verlaten we de sterrenkunde en betreden we het domein

in de sterren geschreven

basiscursus sterrenkunde

van de astrofysica: de wetenschap die zich bezighoudt met het ontstaan en de evolutie van het heelal. Naast vragen over leeftijden, afstanden, groei,... worden hier ook vragen gesteld als: Is er leven buiten de aarde, kunnen we dat vinden en hoe verloopt het huidige onderzoek naar buitenaards leven. Het SETI-project is een mooi voorbeeld van die zoektocht. De vragen kunnen nu al worden gesteld... antwoorden moeten we de eerstvolgende eeuwen nog niet echt verwachten.

Al die basiskennis wordt op een vlotte manier aangebracht en het boek is in een begrijpelijke taal geschreven. Toch wordt er af en toe een beetje te snel over één of ander element heengegaan, zodat de lezer halt moet houden om een formule iets grondiger te analyseren of een berekening over te maken... En hoewel er niet heel veel "onbekende" woorden zijn, had een woordenlijstje met de belangrijkste termen niet misstaan. Ook worden een aantal evidente vragen niet duidelijk beantwoord. Het hoofdstuk dat de "raadsels van het heelal" behandelt, is wat kort van stof. Meestal worden de raadsels enkel vernoemd, zonder dat een poging wordt gedaan om uit te leggen waaruit het raadsel precies bestaat. Twintig lijntjes om uit te leggen wat een zwart gat is, lijkt mij te weinig voor de gemiddelde lezer. Niettemin zal die aan dit boek heel wat interessante informatie kunnen ontlenen.

Kosmo kaj ni. David Galadí-Enríquez en Amri Wandel. FEL, Antwerpen, 2001, 200 p. 13,5 x 20,7 cm. ISBN 90 71205 92 4. Prijs: EUR 18,00 + verzendingskosten. Lezers van *Horizontaal* die het boek bestellen voor eind mei, hoeven die laatste echter niet te betalen.

In het vorige nummer kon je hier lezen hoe Petro De Smet in Tadzjikistan terecht kwam. We gaan voort met zijn ervaringen aan de universiteit en zijn algemene conclusies.

Er wordt een aantal afspraken gemaakt en uiteindelijk kan Petro aan de slag. Hoewel hij dacht een cursus voor gevorderden te gaan geven, blijken het allemaal beginners

gastprofessor

Esperanto als voertuig in een andere wereld

te zijn. Aanvankelijk worden het dus lezingen in het Frans, Engels en Russisch terwijl Firdaus af en toe ook naar het Tadzjieks vertaalt. Het taalniveau van de vreemde talen ligt echter niet erg hoog. Zelfs de taalbeheersing van de proffen is gebrekkig. De eerste prof Frans, die we tegenkomen zegt dat ze "deuze" leerlingen heeft. Bedoelt ze nu 12 of 2? Gelukkig blijkt het het hoogste aantal te zijn. Op vrijwel alle panelen met Engelstalige opschriften in het Tadzjieks Instituut voor Vreemde Talen is er wel een fout te vinden. Maar klaarblijkelijk is er niemand die dat opmerkt.

Uiteindelijk is het optreden van Petro een waar evenement. Overal in de universiteitsgebouwen worden er affiches opgehangen, maar het meest efficiënt is de mondreclame. In de kranten verschijnen lange artikels en de radio zendt een interview uit, waar Petro Esperanto spreekt en Firdaus vertaalt. Toch blijkt op het einde van de periode dat nog teveel studenten geen weet hadden van de cursus.

De studenten van het Duitse Instituut zijn enthousiast over hun Esperantocursus en zetten zich ijverig in.

Petro geeft 5 dagen van de week cursus aan 4 verschillende groepen. De enthousiaste leerlingen van het Tadzjieks Instituut telefoneren zelfs onderling om data om te wisselen, opdat toch maar niemand de les zou moeten missen. In het totaal gaf Petro les aan zowat 25 studenten en professoren, Russen, Tadzjieken en Oezbeken. Van die groep hebben er intussen al 10, ondanks de moeilijke situatie, contact met hem opgenomen. Hierbij toont hij fier het bericht dat Olga zond. Ook al is de boodschap niet foutloos – dat kan je na zes uur les nauwelijks verwachten – toch gaat het om een mooie en zinnige tekst, die leerlingen die een andere taal leren zelfs na enkele jaren studie nog niet op papier krijgen.

Petro doorspekt zijn cursussen met humor, maar ook met literaire stukjes, en liefst met poëzie. Zo maakt hij Gezelle en Nahon bekend in Tadzjikistan. En als climax lanceert hij zelfs een wedstrijd om een strofe uit "De Nachtegaal" uit het Esperanto in het Russisch en het Tadzjieks te vertalen.

Ondanks gebrek aan comfort geniet Petro nog na van zijn reis en denkt hij met plezier terug aan het enthousiasme van zijn studenten. Volgens hem heeft dat te maken met zijn persoonlijke lesstijl, waarmee hij altijd al verrassende resultaten heeft geboekt. Het belangrijkste element hierin is het durven eisen stellen aan de leerlingen. De cursus is kort maar uiterst intensief. Esperanto leent zich daar uitstekend voor en je kan er snel resultaat mee boeken. Hij eist van zijn leerlingen dat ze de woorden, de correlatieven, de voor- en achtervoegsels grondig instuderen, de lessen thuis verwerken, de opgegeven taken afmaken. Verontschuldigingen of uitvluchten worden niet aanvaard! Ook tijdens de lessen is een maximum aan aandacht en medewerking vereist.

Het resultaat en vooral de zin van zo'n cursus wordt misschien door velen in vraag gesteld. Maar Petro merkte bij zijn studenten een evolutie op twee belangrijke punten. Hun inzicht in de grammatica vergrootte. Grammaticale problemen in andere talen werden met de hulp van het Esperanto uitgelegd en begrepen. Door de cursus nam ook hun zelfvertrouwen om een vreemde taal te gebruiken toe. Dat laatste is misschien niet

(vervolg zie p. 15)

Ĉu vi ofte ekrajdas viajn altajn ĉevalojn?

Uit de wereld van het paard brengt deze tweede aflevering weer een hooikar woorden en uitdrukkingen die figuurlijk gebruikt worden. De oogst is zo omvangrijk dat er geen plaats overbleef voor een stukje grammatica en ingezonden lezersbrieven. Die komen dan stellig aan bod in het volgend nummer!

Bridi

1 Bij paardrijden horen uiteraard teugels. Een definitie uit PIV: *Brido: rimenaranĝo ĉirkaŭ la kapo de rajdo- aŭ tirbesto, por ĝin konduki kaj gvidi.* (*rimeno*: riem; *rimenaranĝo*: riemenstel; *tirbesto:* trekdier).

Een paard de teugel aandoen: *surmeti bridon al ĉevalo.*

Een paard beteugelen, breidelen: *bridi ĉevalon.*

2 In de figuurlijke betekenis: Zijn woede, zijn mond, een kind beteugelen:

Bridi sian koleron, bridi sian buŝon, bridi infanon. Dit betekent: matigen, *moderigi;* kalmeren, *kvietigi;* doen gehoorzamen, *obeigi.*

Zamenhof was zich bewust van het gevaar van de hervormingszucht die sommige *samideanoj* bezielde: *Zamenhof konsciis pri la danĝero de la reformemo. Li skribis: "Oni devas meti bridon al la reformemo."*[z]

N.B. Zamenhof gebruikte reformemo (zie PIV onder *bridi*). Maar *reformemo* = *emo reformi* en PIV kent geen *reformi*, echter wel *Reformacio, reformatoro* en *reformisto.* De nieuwe uitgave zal dit misschien rechtzetten.

3 Een beeldrijke uitdrukking om te zeggen dat men iemand kort houdt, dat men de teugel strak houdt is *butonumi iun malvaste*: (iemands kleren te strak opknopen!).

Een rijtje dat van zachte beïnvloeding tot harde dwang gaat is b.v.: *moderigi ion, bremsi ion, meti bridon al io, meti haltigilon al io.*

4 Daartegenover staat: een paard, zijn hartstochten, zijn impulsen de teugel geven, de vrije teugel laten: *Lasi al ĉevalo, al iu, al siaj pasioj, impulsoj la bridon sur la kolo* (vrij op zijn nek laten) = *lasi al iu, al io agliberecon* (= *liberecon agi*).

Ongebreidelde, teugelloze fantasie is *senbrida, nebridita fantazio.* Wat is dan *nebridebla fantazio? (tro forta por esti limigita, ne moderigebla).*

5 Wat nog kan zoal *senbrida* zijn?

(*senbrida kolero, ambicio, pasio*, en vele afleidingen op *-emo: konkeremo, posedemo, ordonemo... Senbrida = senmodera, senlima, trolibera.*

6 *Igi iun senbrida* wordt *senbridigi iun*: iem., iets de vrije teugel laten, de teugels laten schieten.

PIV: *la senbridigita popolo faris inter ili grandan buĉadon.*[z] *senbridigita konkurencemo* = ...*kiu ne plu konas ian ajn limon.*

Zamenhof heeft ook hier natuurlijk een spreekwoord op gevonden (met verzwegen werkwoord):

> ***Riĉeco sen gvido kiel ĉevalo sen brido.***[z]

Jungi

7 = inspannen.

Even de bepaling in PIV onder de grammaticale loep nemen: *Jungi: alligi per tiucela ligilo **tirontan** beston al **tirotaĵo**.*

alligi (al-ligi) aanbinden

tiucela = *por tiu celo*, daartoe gemaakt, bestemd

tirontan beston het dier dat zal trekken (*-onta*: actieve betekenis)

tirotaĵo: een zaak die getrokken zal worden (*tir-ot-aĵo* = *tirota aĵo*, met suffix *-ota*, passieve betekenis)

8 In de letterlijke betekenis spant men een paard voor de wagen: *(al)jungi ĉevalon al la ĉaro.*

Analoog, de lokomotief aan de trein aankoppelen: *(al)jungi lokomotivon al vagonaro.*

Een paard inspannen is niet *aljungi* maar ... *enjungi ĉevalon.*

Zich aan één of ander werk zetten: *sin jungi al ia laboro (= entrepreni)*

9 Spreekwoorden, *proverboj*:

> ***a Kiu sin enjungas, devas tiri.***[z]
> ***b Ne jungu la bovon malantaŭ la plugilon.***[z]

a Wie zich voor een taak opgeeft moet ze dan ook vervullen. *Se vi vin proponas por tasko, vi devas plenumi ĝin!*

b Men moet het paard niet achter de wagen spannen.

10 Alle krachten verenigen, alle mensen inzetten om een taak te vervullen:

(kun)jungi ĉiujn homojn, ĉiujn fortojn por plenumi ian taskon.

11 Niet verwarren: ***jungi, jugi, juĝi !***
Jugi = In het juk spannen, onderdrukken;
jugo = juk
jungi per jugo = inspannen door middel van een juk
figurasence: jugi = sklavigi, submeti al si. = verslaven, iemand onder het juk brengen
kurbiĝi, esti, vivi sub la jugo de ... gebukt gaan onder het juk van...
Jugo propravola ne estas malmola[z] = een zelf opgelegd juk weegt niet zwaar
juĝi: *aprobi aŭ malaprobi* =(be)oordelen; goedkeuren of afkeuren
antaŭjuĝo = vooroordeel
juki: jeuken

> ***a Oni gratas tie, kie jukas.***
> ***b Ŝajnon ne fidu, juĝi ne rapidu.***[z]
> ***c Kiu kutimis ĉion juĝi, nenie povas rifuĝi.***[z]

Baŭmi

12 PIV: *baŭmi = stariĝi sur la postaj piedoj, pp ĉevaloj* ks. = steigeren
op de achterste poten gaan staan, vooral (*precipe*) paarden en dgl. (*kaj similaj*).
Het Vlaamse blazoen met steigerende leeuw: *la flandra blazono kun baŭmanta leono.*

Kalcitri

13 Latijn calx, calcis: hiel, hoef, calcitrare: achteruitslaan, stuiptrekken, weerbarstig zijn.
kp. ***kalcitri:*** *bati per la postaj piedoj, levante sin sur la antaŭaj (pp kvarpieduloj)* met de achterste poten slaan, zich op de voorpoten heffend (vooral viervoeters), achteruitslaan (van paarden);
Figuurlijk: een weerspannig kind =*kalcitr(em)a infano (ribelema, rezistema kontraŭ trudo* /de dwang, het opdringen/)

Pranci

14 Middelkoop vertaalt "steigeren", maar dat is *baŭmi*. Waringhien, *Grand dictionnaire esp.-fr*, zegt "caracoler (caracoleren), piaffer (trappelen)"; caracoleren (snelle zwenking van een paard, Verschueren). Wat doet dit paard eigenlijk als het *prancas*? We gaan bij PIV te rade:
Pranci: levi alterne ĉiun el la antaŭaj piedoj sen antaŭeniri; figurasence: konduti fiere, arogante.
Een voorbeeld:
La diktatoro atendis senpacience, prancante antaŭ siaj gardistoj.

Troti, galopi

15 *Troti* = draven (snel lopen), dribbelen (met kleine pasjes snel lopen). De huisvrouw draafde de hele dag van de ene verdieping naar de andere:
La dommastrino trotis la tutan tagon de unu etaĝo al la alia.

Trote: op een drafje. *Ŝi trote puŝis la polvosuĉilon tra la ĉambro.*

Galopi = galopperen.
Li fuŝe laŭtlegis, li galopis tra sia teksto: = Hij verknoeide zijn voorlezen, hij las zijn tekst in volle vaart door.

Sproni

16 *Spronoj* =sporen. Mooie definitie om eens proberen na te zeggen:
Metala pikilo, kiun rajdanto fiksas ĉe sia kalkanumo por stimuli ĉevalon aŭ alian rajdbeston.
Even herhalen? *Metala ... kiun rajdanto ... ĉe ... por... aŭ...*
Zijn sporen verdienen betekende oorspronkelijk, en ook letterlijk, dat men ridder werd:
Gajni siajn spronojn signifis origine, kaj ankaŭ proprasence (laŭvorte), ke oni fariĝas kavaliro.
Even krijgshaftig is de betekenis in "de sporen van de haan" en van andere mannelijke hoenders.
Iuj masklaj galinoj (hoenders) *ne bezonas gajni siajn spronojn, ili jam havas ilin de la naskiĝo!*
Ekzemple la koko (de haan), *la meleagro* (de kalkoen) *ktp.*

17 Een meer vredelievende betekenis vindt men in het figuurlijk gebruik: *gajni siajn spronojn*: zijn bekwaamheid bewezen hebben, *figurasence: esti pruvinta sian kapablon.*
Ook de snoeier die in de bomen kruipt draagt "sporen". *Kiu metiistoj* (ambachtsman) *uzas spronojn por surgrimpi arbojn? (la branĉhakisto*, de snoeier).
Figuurlijk gebruikt heeft het woord een rijke carrière achter de rug. Zo hadden sommige Romeinse schepen een puntige, gepantserde boeg waarmee andere schepen konden gekelderd worden. Zo een boeg heette een rostrum, een (scheeps)sneb, Esperanto *rostro*. Vandaar dat PIV spreekt van *la sprono de ŝiprostro.*

18 Andere voorbeelden van figuurlijk gebruik:
Kio estas "sprono de monto"?
(*pinta elstaraĵo*, een spits uitsteeksel, spitse uitloper van een berg).
Ankaŭ iuj floroj havas spronon, ekz. la akvilegio (de akelei) *aŭ la linario* (vlasleeuwebek). PIV: *linario: herbo ... kun longspronaj diverskoloraj floroj ...* .
In nog abstractere betekenis is *sprono* een aansporing, *stimulilo.*
Kio povas esti sprono por homoj?
(*sukceso, rekompenco, espero, agrabla perspektivo...*).
Vb.: Een vriendelijke glimlach spoorde hem aan verder te vertellen.
Amika rideto spronis lin plu rakonti.

Pajlo

19 = stro. In de stal spreidt men stro uit zodat het paard op een strolaag kan staan. *En la stalo oni sternas pajlon, por ke la ĉevalo staru sur pajlaĵo.*

Een strohalm: *pajlero*, een stropop: *pajlopupo*.
Een stroman: *pajlohomo*. PIV: *persono sub kies nomo alia negocas aŭ komandas*. Middelkoop: *nepriresponda anstataŭanto*.

20 Hoe heet dat plastic strootje dat zo vaak op de openbare weg wordt gegooid? *Pajlero (kiun tiom ofte oni ĵetas sur la publikan vojon).*

Met of zonder strootje drinken: *trinki per aŭ sen pajlero*. (PIV geeft ook het woordje *ŝalmo*.)
De huisjes werden als een strohalm, als een strootje weggeblazen: *La dometoj estis kiel pajlero antaŭ vento.*
Hij klampte zich aan een strohalm vast: *Li alkroĉis sin al pajlero.*

Slot:

Pro najleto bagatela pereis ĉevalo plej bela [z]

Interludo: La preskoboldo **(De zetduivel)**
Korektu la preserarojn! (zetfouten)

a *Se via najbaro laŭte kantadas, vi metu birdon al tia kantemo!*
b *Ne jungu la ovon malantaŭ la flugilon!*
c *La kompatinda edzo vivis sub la pugo* (zitvlak, bil) *de sia edzino.*
ĉ *La flandra leono kun la ŝaŭmanta blazono.*
d *Ŝi unuspire, frote, laŭtlegis sian tekston.*
e *Pli eĉ, ŝi galoŝis* (overschoen) *tra la teksto!*
f *La koko havas akrajn kronojn sur siaj piedoj.*
g *Pro pajleto bagatela pereis ĉevalo plej bela.*

Opgave1: Spreekwoorden
Met welk spreekwoord zou je te kennen geven dat:
(de cijfers verwijzen naar de betrokken alinea).

a bij een reeks handelingen een bepaalde volgorde moet in acht genomen worden? (9)
b rijk zijn en rijk blijven een dosis zelfcontrole vergt? (6)
c ook het/de mooiste, het/de beste wegens een nietigheid kan ten onder gaan? (20)
ĉ dat men niet naar de schijn (ver)oordele? (11)
d dat wie zich voor een taak opgeeft ze dan ook moet vervullen? (9).
e dat men best niet alles en allen voortdurend beoordeelt? (11)

Opgave 2: Vragen over de tekst.
(la ciferoj inter krampoj resendas al la koncerna tekstero).

a *Kial, laŭ Zamenhof, oni bridu la reformemon de iuj Esperantistoj?* (1)
b *Donu tri sinonimojn por "bridi" en la esprimo "bridi infanon".* (2)
c *Diru bildece* (beeldrijk), *ke oni moderigu ies troan agemon.* (2)
ĉ *Male, kiel diri ke oni lasas al iu plenan ag(o)liberecon?* (3)
d *Citu tri aferojn, kiuj povas esti senbridaj.* (4)
e *Kiel diri* "de teugelloze concurrentie kent geen enkele grens meer"? (5)
f *Traduku!* Inspannen: met de daartoe-bestemde (één woord) riem het dier dat-zal-trekken (één woord) aan wat-getrokken-zal-worden (één woord) vastbinden (6)
g *Traduku:* alle mensen inzetten om een taak te vervullen (9)
ĝ *Klarigu aŭ traduku: jungi, jugi, juĝi!* (10)
h *Priskribu* (beschrijf) *la flandran blazonon!* (12)
ĥ *Kio estas la diferenco inter "baŭmi" kaj "kalcitri"?* (12-13)
i *Klarigu: baŭmanta leono, kalcitra infano (samloke).*
j *Uzu figurasence "troti" kaj "galopi"!* (15)
ĵ *Klarigu kio estas "sprono"!* (16)
k *Kion faras branĉhakisto? Kiel?* (17)
l *Donu ekzemplon de sprono lige al ŝipo, monto, floro!* (18)
m *Kio povas esti sprono por iu?* (18)
n *Kio estas "pajlaĵo"?* (19)
o *Kiel rolas pajlero okaze de trinkado, de granda malfeliĉo?* (20)

Vertaalopgave

Indonesiës nieuwe armen

Uit *"Internationale Samenwerking 'IS'"*, februari 2001

Op elke drukke kruising in Jakarta kun je ze vinden: de "Pak Oga's". Deze zelfbenoemde verkeersagenten helpen automobilisten ongevraagd met in- en uitvoegen in de krankzinnige files die het asfalt van de Indonesische hoofdstad continu verstoppen. Met minimale investeringen – een fluitje – scharrelen ze zo een inkomen bij elkaar met een beroep dat niet bestond vóór de economische crisis van eind jaren negentig.

In Bekasi, een wijk aan de buitenrand van Jakarta, wonen veel van deze 'nieuwe armen'. "De buurt had veel last van schoolverlaters en werklozen, die hier maar een beetje rondhingen. Hun ouders hadden het te druk met overleven om goed op ze te letten. Dus begonnen die jongens een beetje te lanterfanten en kleine vergrijpen te plegen", vertelt Amrullah, buurtbewoner en leider van de Al-Hidaya, een stichting die al tien jaar werkt aan duurzame ontwikkeling. Hij ging in conclaaf met de leiders van de gemeenschap. Zij besloten een project op te zetten om de jongeren van de straat te houden. Gezien de beschikbaarheid van een braakliggend stuk land en een natuurlijke bron viel de keus op een viskwekerij.

"In oktober 1998 hebben we de eerste vijvers gegraven," vertelt Sukirman, de al wat oudere leider van het project. Toen hadden we visjes gekocht en visvoer aangeschaft. We kweken *ikan lele* (meerval), een makkelijke vis die goed in vijvers is te houden. Het is bovendien een populaire vis, mensen eten hem graag. We begonnen heel aardig, totdat het op een dag begon te stortregenen, de hele buurt onder water liep en al onze vissen wegzwommen."

Sukirman en zijn jongens lieten zich door de ramp niet uit het veld slaan. Ze zetten netten om de vijvers heen, die nu de meervallen ook bij overstroming in de vijver houden. Ze kregen bovendien steun van Amrullah.

"In het begin voerden we de vissen fabrieksvoer," vertelt deze. "Maar dat was erg duur. We zijn trouwens principieel tegen chemicaliën. Daarom maken we het voer nu zelf, van afval dat we laten fermenteren. Ook de bananenbomen krijgen organische mest. Er werken hier nu zo'n vijftigtal jongens, waarvan er een aantal naar school gaat. We hebben inmiddels uitgebreid tot veertig vijvers. Wanneer we oogsten, krijgen de jongens die hier werken een deel van de winst. Sommigen betalen daar hun schoolgeld van."

Stuur de uitwerking van opgaven, vragen en/of opmerkingen uitsluitend en rechtstreeks aan de redacteur van de rubriek: Emiel Van Damme
Albert-I-straat 44, B-1703 Schepdaal.

ANTWOORDEN EN UITWERKINGEN

Interludo: La preskoboldo

a. *birdon* ➢ *bridon*; b. *ovon* ➢ *bovon*; flugilon ➢ *plugilon*; c. *pugo* ➢ *jugo*; ĉ. *leono* ➢ *blazono*, *ŝaŭmanta* ➢ *baŭmanta*, *blazono* ➢ *leono*; d. *frote* ➢ *trote*; e. *galoŝis* ➢ *galopis*; f. *kronojn* ➢ *spronojn*; g. *pajleto* ➢ *najleto*.

Vertaling van de vorige tekst: "Administratie enz."
Administracio

a *Konkludo de kunveno (kunsido): Mi timas, ke ni samopinias pri eĉ ne unu (sola) punkto (pri nenia punkto). Reago de partoprenanto: Mi ne samopinias (ne konsentas pri tio).*

b *Ni oficistoj havas malbonan reputacion (malbonan famon, ni ... estas malbonfamaj). (Ek)de morgaŭ ĉiu estu precize (akurate) je la naŭa en la oficejo. Reago: ĉu vi volas diri (komprenas) je la unua aŭ je la lasta bato?* Deze vertaling houdt geen rekening met de woordspeling "klokslag / de eerste slag". Voorstel: *precize kiam la horloĝo batas la naŭan.*

c *Ĉu vi scipovas skribi stenografie (Ĉu vi kapablas stenografii?)*
Jes, sed mi trovas (opinias) tion superflua, ĉar mi pli rapide skribas normale.

ĉ *Mia sekretariino estas terura, sed mi ne povas anstataŭigi ŝin. Ŝi estas la sola, kiu komprenas kiel ŝi ordigis (klasifikis) ĉiujn paperojn.*

Anoncoj

d *Suspekt(ind)a anonco: Vidvino vendas skeleton tute sendifektan (bonstatan).*

e *Mi estas bela, inteligenta, dolĉanima (afabla) kaj diligenta. Unuvorte: perfekta. Mi serĉas virinon, kiu havas sufiĉe da humuro por akcepti (kompreni) tiajn idiotajn anoncojn kun rideto.*

f *Petata: milo da figurantoj por la filmo "Adamo kaj Eva".*

g *Skribita super plendoskatolo: La plendoskatolo estas malplenigita ĉiutage, je la kvina, de la purigistino.*

Aŭto

ĝ *Gestlingvo de aŭtomobilistoj: Je rapido de 80 km hore ekstari en via aŭto kaj puŝiĝi per la kapo signifas: mi faligis (lasis fali) mian brulantan cigaredon sur mian pantalonon.*

h *Aŭtomobilisto en ĉevoja telefonbudo: Bonan tagon, ĉu vi povas kontroli de kie venas ĉi tiu telefonalvoko, tiam mi almenaŭ scios, kie mi estas.*

Ĉefo

ĥ *Nova ĉefo estas ĉiam konvinkita, ke li anstataŭas nekapablan antaŭulon kaj ke poste li mem estos anstataŭigita de politika favorato.*

i *Papereto sur la pordo de la direktora oficejo (kontoro): 'Mi revenos post horeto'. Kiam li revenis, la papero kromtekstis (tekstis krome): 'Kial?'* (Niet reveninte, daar een bijwoordelijk gebruikt participium steeds op het onderwerp van de zin slaat, hier dus op *la papereto*.)

j *Ĉefo estas iu, kiu akurate estas ĉelabore por konstati, kiu ne estas.*

Vier mee het 40jarig bestaan van de Maltese Esperantovereniging.

Neem deel aan de 8ste Toeristische Week op Malta.
van 2 tot 8 september 2001

Zie voor het voorlopige programma, de voorwaarden en het inschrijvingsformulier: http://maltaesp.hypermart.net
of schrijf naar: Malta Esperanto-Societo
P.O. Box 142,
Valletta CMR 01
Malta.

Om het feest wat luister bij te zetten, nodigt Malta Esperanto-Societo u uit één tot drie prentkaarten van uw land of stad op te sturen naar bovenstaand adres. Schrijf op de kaart een mooie boodschap met felicitaties voor de vereniging. Uit de inzendingen worden drie gelukkigen geloot die als prijs een mooi boek over Malta ontvangen. De wensen moeten toekomen uiterlijk op 30 juni 2001.
(Vergeet niet je adres op de kaart te vermelden.)
Maar je kan nog actiever deelnemen. Een groepje van 12 man is reeds bezig zijn koffers te pakken om ter plaatse aan het feest deel te nemen. Er zijn nog vrije plaatsen. Vanaf 15 man kunnen we trouwens nog een mooie korting op de reis in de wacht slepen. Heb je belangstelling, meld je dan zo vlug mogelijk aan bij Ivo Durwael, p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen, tel.: 03 234 34 00, fax: 03 233 54 33 of e-post: ivo@fel.esperanto.be.

Eens gewoon op vakantie?
Verda Insulo Ltd., een toeristisch bureau dat Esperanto gebruikt stelt een aantal goedkope verblijfsmogelijkheden voor in Albena (Bulgarije) aan de Zwarte Zee. Esperantotoeristen die op eigen houtje, buiten congressen e.d., hun vakanties plannen, zouden het als reisdoel kunnen overwegen. Meer informatie vind je op: http://www.verdainsulo.de.vu/ of krijg je van Christo Ignatow, E-post: verdainsulo@hotmail.com.
Bezoek de internetpagina, contacteer de verantwoordelijke, gebruik deze dienst, en... geniet van een aangename vakantie.

2001

Quo vadis – Kien vi?

2001

Virtueel naar Afrika?

Vanuit Ghana ontvingen we onderstaande brief. Voor velen is het wellicht niet mogelijk om dat land echt te gaan bezoeken, maar misschien kan via een virtuele uitwisseling een interessante nieuwe kijk op dat land onstaan. Wie zich geroepen voelt, kan de vraag beantwoorden. Het adres is:

Estimata s-rino Flory,

Kun granda plezuro ni salutas vin kaj la membrojn de Flandra Esperanto-Ligo, tion diris la membroj de "Accra Esperantista Movado" en Ganao, Afriko. La celo de nia letero estas por fari proponon por kunlabori kun Flandra Esperanto-Ligo, kiun, leginte kelkajn informojn ĉe la hejmpaĝo, ni vere admiras.

Bonvolu sendi al ni pliajn informojn pri Flandra Esperanto-Ligo kaj viaj aktivadoj tage ĝis tage.

Ni pacience atendas vian reagon!

sincere via,
Alfred Kobina Arthur,
Prezidanto.

(vervolg van p. 10)

meetbaar in examens en tests, maar het is essentieel om tot actief taalgebruik over te gaan.

Petro is verbaasd hoe vlug hij zich aanpast aan de voor onze normen onvoorstelbare levensomstandigheden in Tadzjikistan. Hij is in zijn conclusies over zijn ervaringen ook heel positief. Al is het in Tadzjikistan dan een puinhoop, hij leerde de Tadzjieken kennen als een rijk en zelfbewust volk dat sterk aan zijn eigenheid is gehecht. De culturele rijkdom en de wetenschappelijke honger van de bevolking maakten een grote indruk op hem. De menselijke warmte en de gastvrijheid die hem in vele gezinnen te beurt vielen, liet een blijvende herinnering na.

Wanneer hij na 6 weken terug naar huis gaat, wacht hem op de luchthaven nog een verrassing. Zijn diplomatiek visum blijkt vervallen. Het kost hem $ 30 aan steekpenningen om te kunnen vertrekken. Gelukkig: zo kon Petro aan ons zijn boeiend verhaal kwijt... Anders was hij nu zeker een Esperantocursus voor gevangenen aan het geven! Ivo Durwael

In 1979 verscheen in Esperanto onderstaande tekst van Claude Piron. Het blijft zelfs vandaag nog, ruim twintig jaar later, een erg actuele tekst. Twintig jaar is misschien een korte tijdspanne om grote veranderingen te verwachten. Maar wanneer men ziet hoezeer het internationale verkeer in die tijdspanne is toegenomen en hoe weinig wezenlijke vooruitgang er is geboekt om de persoonlijke communicatie tussen mensen te verbeteren, dan mag men zich toch wel vragen stellen.

waarheid en verdichtsel

Hoe verloopt internationale communicatie?

Toen ik klein was, zei men mij: "Wees niet bang om de weg te vragen. Gebruik je tong, en je zult tot de uiteinden van de wereld kunnen geraken." Maar enkele kilometers verderop, spraken de mensen een andere taal. Zich tot hen wenden, leidde tot niets.

Men zei me: "Leer talen om met buitenlanders te communiceren." Maar ik stelde vast dat 90% van de volwassenen niet in staat was zich goed uit te drukken in de talen die ze op school hadden geleerd.

Men zei me: "Met het Engels kan je overal ter wereld terecht." Maar ik zag in Spanje een ongeval waarbij een Franse en een Zweedse wagen betrokken waren. De bestuurders konden noch aan elkaar, noch aan de politie hun uitleg doen. In een Thaïs stadje maakte ik het mee dat een angstige toerist aan een dokter probeerde duidelijk te maken wat er scheelde. Maar het lukte niet. Ik heb voor de VN en voor de WHO (Wereld Gezondheidsorganisatie) gewerkt in de vijf werelddelen, en ik heb kunnen vaststellen dat in Guatemala, in Bulgarije, in Congo, in Japan en in vele andere landen, behalve in de grote hotels en bij de luchtvaartmaatschappijen het Engels totaal nutteloos is.

Men zei me: "Dank zij vertaling zijn de verst verwijderde culturen thans bereikbaar voor iedereen." Maar wanneer ik vertalingen vergelijk met het origineel, stel ik zoveel verkeerde interpretaties, weglatingen en stijlvervuiling vast, dat ik enkel kon besluiten dat vertalen inderdaad verraden is.

Men zei me dat het westen de derde wereldlanden wilde helpen, met respect voor hun cultuur. Maar ik zag dat via het Engels en het Frans enorme culturele druk werd uitgeoefend. Ik zag, dat zonder aandacht voor de taalwaardigheid van de anderen, van bij het begin de talen van het westen werden opgedrongen om te communiceren. En ik zag de talloze problemen die rijzen bij de opleiding van locale stafleden, omdat de westerse technici de streektalen niet kennen, en er daarvoor ook geen leerboeken bestaan.

Men zei me: "Openbaar onderwijs garandeert gelijkheid en kansen voor kinderen uit alle sociale klassen." Maar ik zag dat vooral in de derde wereld, rijke families hun kinderen naar scholen in Groot-Brittannië en Amerika sturen, om er Engels te leren, en ik zag de grote massa opgesloten in hun eigen taal, onderdrukt door deze of gene propaganda, zonder ruimere horizon, weggedrukt, ook door de taal, in een minderwaardige sociaal-economische toestand.

Men zei me ook: "Esperanto, dat is toch nooit van de grond gekomen." Maar ik zag in een Europees bergdorp plattelandskinderen blij spelen met Japanse leeftijdsgenootjes... na amper zes maanden taalonderwijs.

Men zei me: "Esperanto mist een menselijke meerwaarde." Maar ik heb de taal geleerd, las haar poëzie en beluisterde haar liederen. In die taal vertrouwden Brazilianen, Chinezen, Polen, Iraniërs en zelfs een jonge Oezbeek mij hun intiemste geheimen toe. Hier sta ik nu – gewezen beroepstolk – en ik moet bekennen dat die gesprekken de meest spontane en diepe zijn geweest de ik ooit in een vreemde taal heb gevoerd.

Men zei me: "Esperanto betekent het einde van elke cultuur." Maar overal in Oost-Europa, in Latijns-Amerika, in Azië, waar ik werd ontvangen door Esperantosprekers, kon ik vaststellen dat zij een hoger cultureel niveau hadden dan hun landgenoten uit een gelijke sociale klasse. Telkens wanneer ik een internationaal debat (in het Esperanto, red.), bijwoonde, stond ik versteld van het hoge intellectuele peil ervan.

Natuurlijk heb ik dat om mij heen luid uitgebazuind. Ik zei: "Kom dan! Kijk dan! Er bestaat iets buitengewoons: een taal die het communicatieprobleem tussen volkeren echt goed oplost. Ik heb een Hongaar met een Koreaan horen discussiëren over filosofie en politiek, ongelooflijk vlot, en dat na slechts twee jaar taalstudie. Ik heb dit gezien, en dat, en zus en zo..."

Maar men antwoordde: "Serieus blijven, he! En, trouwens, Esperanto, dat is een tegennatuurlijke taal." Ik snap het niet. Wanneer het hart van de mens, zijn impulsen, de fijnste nuancering van zijn brein, rechtstreeks worden uitgedrukt van mond naar oor, door een taal die een ruiker van internationale contacten tot stand heeft gebracht, hoe kan men mij dan zeggen: "Ja, maar, ze is tegennatuurlijk."

Wat zie ik in de plaats daarvan, wanneer ik door de wereld reis? Ik zie mensen afzien van de zo gewenste dialoog met de locale bevolking van de landen waar ze doorheen komen of waar ze verblijven. Ik zie gebarentaal die leidt tot groteske misverstanden. Ik zie mensen die dorsten naar cultuur, maar die door de taalbarrière worden verhinderd die werken te lezen die ze zouden willen lezen. Ik heb heel wat mensen, na zes of zeven jaar taalonderwijs, in een vreemde taal horen stamelen, niet in staat de juiste woorden of nuances te vinden voor dat wat ze wilden zeggen, en met een lachwekkende uitspraak. Ik zie taalongelijkheid en taaldiscriminatie welig tieren, overal ter wereld. Ik zie diplomaten en wetenschapsmensen met een microfoon praten en luisteren naar een hoofdtelefoon, waarin ze een andere stem horen dan die van de echte spreker. Noem je dat "natuurlijke communicatie"? Behoort het niet meer tot de menselijke natuur om problemen op te lossen met intelligentie, vindingrijkheid en feeling?

Men heeft mij veel wijsgemaakt, maar ik heb andere dingen gezien. En dus zwerf ik radeloos rond in deze maatschappij en verkondig overal dat iedereen recht heeft op communicatie. En ik weet niet, of men mij bedriegt, dan wel of ikzelf gek ben. (uit: *Esperanto*, 1979 mei, p. 87)

Van Claude Piron is net weer een nieuwe brochure verschenen, ***Linguistic Communication. A comparative field study.*** Het document vergelijkt vier systemen van internationale communicatie op basis van 12 criteria. De systemen zijn dat van de Europese Unie (ieder gebruikt zijn eigen taal), dat van de VN (enkele werktalen, sommigen kunnen hun eigen taal gebruiken, anderen moeten een vreemde taal leren), het systeem van multinationals (één groep spreekt zijn eigen taal, de rest moet een vreemde taal leren) en Esperanto (iedereen spreekt een vreemde taal). Er is ook nog een vijfde systeem, dat bijvoorbeeld door SAS, de Scandinavische luchtvaartmaatschappij wordt toegepast. (Ieder spreekt zijn eigen taal, iedereen beheerst de taal van alle anderen passief). Omdat dat systeem enkel in zeer specifieke cultureel-geografische omge-

vervolg op p. 19

Wellicht heb je nevenstaande advertentie nog nooit eerder opgemerkt. Lees ze nu dan eens aandachtig.
Misschien ben je al geabonneerd of wens je om één of andere reden geen abonnement voor jezelf. Misschien kan je dan toch een abonnement nemen en dat aan iemand anders schenken... de woorden van Kep Enderby in ons vorige nummer indachtig, dat de Esperantosprekers met geld in het westen die zonder geld elders ter wereld zo daadwerkelijk steunen. De Vlaamse Esperantobond doet dat via zijn "Abonhelpa Fonduso de MONATO".

de verklaring van Boulogne

de geboorte van een traditie

Twee nummers geleden beloofden we de vertaling van de verklaring van Boulogne. Het werd de eerste van een traditie die tot op vandaag in stand wordt gehouden.

Verklaring over het Esperantisme

Omdat over de essentie van het Esperantisme velen een verkeerd beeld hebben, meenden wij het noodzakelijk, om op voorstel van de ontwerper van de taal Esperanto, deze verklaring af te leggen:

1 Esperantisme is het streven om het gebruik van de neutrale menselijke taal in heel de wereld te laten doordringen. Die taal dringt zich niet in in het interne leven van volken en heeft geenszins tot doel de bestaande nationale talen te verdringen. Die taal geeft aan mensen van verschillende nationaliteit de mogelijkheid elkaar te verstaan. Ze kan dienen als vredestichtende taal voor publieke instellingen in die landen waar volken onderling strijden om hun taal. In die taal zouden de werken die van gelijk belang zijn voor alle volkeren kunnen worden vertaald. Elke andere idee of hoop die een Esperantogebruiker aan de taal koppelt, is zijn eigen persoonlijke zaak, waarvoor het Esperantisme niet verantwoordelijk is.

> ..., konsciante, ke teoria disputado kondukos al nenio kaj ke la celo povas esti atingita nur per laborado praktika, jam delonge ĉiuj grupiĝis ĉirkaŭ la sola lingvo Esperanto kaj laboras por ĝia disvastigado kaj riĉigado de ĝia literaturo.

2 In de huidige tijd twijfelt geen enkele wetenschappelijke onderzoeker er nog aan dat zo'n transnationale taal alleen een kunsttaal kan zijn. Verder zijn er in de loop van de laatste honderd jaar reeds heel wat pogingen ondernomen, die echter allen beperkt bleven tot een theoretisch projekt. Alleen het Esperanto toonde zich een afgewerkte, ruim uitgeprobeerde en perfect levensvatbare en in alle opzichten geschikte taal. Daarom hebben de vrienden van het idee van een Internationale Taal, zich ervan bewust dat theoretische discussies nergens toe leiden en dat het doel enkel door praktische toepassing kan worden bereikt, zich rond het Esperanto geschaard en zetten zij zich in voor zijn verspreiding en de verrijking van zijn literatuur.

3 Vanaf het begin heeft de auteur van het Esperanto voor eens en altijd afgezien van alle persoonlijke rechten en privileges ten aanzien van de taal. Daarom is het Esperanto niemands eigendom, noch in morele noch in materiële betekenis. De materiële beheerder van de taal is heel de wereld. Iedereen die dat wenst kan volledig vrij werken in en over de taal uitgeven. Iedereen kan de taal vrij gebruiken voor welk doel dan ook. Als geestelijke beheerders van de taal zullen diegenen worden bechouwd die door de gemeenschap van Esperantogebruikers worden beschouwd als de beste en meest getalenteerde auteurs.

4 Het Esperanto heeft geen enkele wetgever en hangt van niemand af. Alle meningen en werken van de maker van het Espernto hebben, net zoals de meningen van alle andere Esperantogebruikers, een strikt persoonlijk karakter en geen enkele dwingende eigenschap.

De enige, voor eens en altijd dwingende, basis van het Esperanto is het werkje: *"La Fundamento de Esperanto"*. Niemand heeft het recht daarin iets te wijzigen. Indien iemand afwijkt van de regels en voorbeelden die in voornoemd werk, zal hij zich nooit kunnen rechtvaardigen met de woorden: "zo wenste of adviseerde de auteur van het Esperanto". Elk idee dat niet accuraat kan worden uitgedrukt door hét materiaal dat in La Fundamento is opgenomen, mag worden uitgedrukt op de manier die de persoon het meest aangewezen vindt, net zoals dat gebeurt in elke andere taal. Maar, om de eenheid in de taal te bewaren, wordt aan alle Esperantogebruikers aangeraden, zoveel mogelijk de stijl van de werken van de maker van het Esperanto te imiteren. Hij heeft immers het meest voor het Esperanto gewerkt en begrijpt het best de geest van de taal.

5 Een Esperantist is iedereen die het Esperanto kent en gebruikt, ongeacht het doel waarvoor hij of zij het gebruikt. Zich aansluiten bij een actieve Esperantogemeenschap is een aanrader, maar geenszins een verplichting.

Zoals we in de bijdrage van januari hebben gezien, werd de oorspronkelijke idealistische tekst sterk afgezwakt. Eén zin behoudt echter de geur van Zamenhofs concept uit zijn jeugd en weerspiegelt de tragische situatie van vele Oost-Europese landen, zoals zijn geboortestad Bijalistok, waar zich scherpe taalconflicten afspeelden. Het is de verzekering in het midden van de tweede alinea, dat Esperanto kan dienen als vredestichtende taal voor publieke instellingen in die landen, waar mensen van verschillende etnie een 'taalstrijd leveren.

Die vermelding is nu (in 1927, red.) vrijwel volledig in de vergetelheid geraakt, maar ze zou opnieuw bruikbaar kunnen worden in de toekomst. Aldus de profetische (?) woorden van Privat, waarmee hij de tekst van de Verklaring becommentarieert.

1. De oorspronkelijke tekst heeft nog deze toevoeging: ondertekenaars, de vertegenwoordigers van het Esperantisme uit verscheidene landen van de wereld, die samen zijn gekomen op het Internationaal Esperantocongres te Boulogne-sur-Mer.

(Uit: Edmond Privat, *Historio de la lingvo Esperanto. La movado 1900-1927.* Ferdinand Hirt & Sohn, Leipzig, 1927. Hfst. 3, p. 25-27.)

Esperanto bestaat meer dan honderd jaar. In 1923 gaf Edmond Privat een geschiedenis over de eerste jaren van het Esperanto uit. Omdat veel van die geschiedenis intussen vervaagd is – er zijn nog weinig mensen die de eerste pioniers hebben gekend – brengen wij „Hoofdstukken uit de Esperantogeschiedenis", een keuze van vertaalde fragmenten uit dat standaardwerk.

---

vervolg van p. 17

ving kan worden gebruikt, wordt het in de studie buiten beschouwing gelaten.

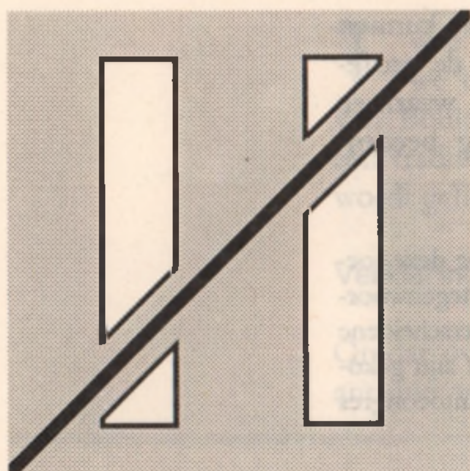
De criteria zijn o.a. de tijdsinvestering voor de taalgebruiker, de investeringskost voor de overheid (taalonderwijs) en voor de organisaties (vertaalapparatuur, tolkdiensten, enz.), de snelheid waarmee teksten beschikbaar zijn, de vertaalkosten van, documenten, de emotionele kost (ongelijkheid en discriminatie), betekenisverlies en misverstand, taalhandicap (dat zijn het aantal elementen die een goede beheersing van een (vreemde) taal kunnen verstoren). Een laatste criterium betreft andere beperkingen en nadelen die in de toekomst zouden kunnen optreden. Het systeem van de Europese Unie houdt bijvoorbeeld het nadeel in dat men er in de toekomst vanaf stapt en enkel nog een aantal werktalen gebruikt.

In de binaire eindbeoordeling krijgt elk systeem voor elk criterium ofwel 1 punt (als het een nadeel is) of 0 punten (als het geen nadeel veroorzaakt). De vier systemen worden dan numeriek met elkaar vergeleken.

De conclusie is (uiteraard) in het voordeel van het Esperanto. Maar Piron drukt de lezer wel met de neus op de feiten. Zelfs al geef je aan de Esperanto-oplossing zoveel mogelijk slechte punten en aan de andere zo weinig mogelijk, dan nog is Esperanto het beste systeem. Zo krijgt Esperanto een slecht punt omdat de gebruiker het moet leren. Net zoals dat geldt voor het Engels, het Frans en andere talen voor de niet-moedertaalspreker. Dat Esperanto echter vele malen gemakkelijker te leren is dan ethnische talen wordt niet in het puntensysteem verrekend. Doet men dat wel, dan scoort Esperanto veel beter. Geeft men Esperanto extra slechte punten voor het feit dat het onderwijs ervan nog volledig moet worden georganiseerd (kost van lerarenopleiding, bijvoorbeeld) en dat het heel wat psychologische drempels moet overwinnen (Piron noemt het de "inertie" doorbreken, je kan het zien als een soort marketingkost) dan nog blijft het het beste systeem. Quod erat demonstrandum... wat moest worden aangetoond.

Een Nederlandse vertaling en uitgave van de brochure door de Vlaamse Esperantobond wordt in het vooruitzicht gesteld.

Claude Piron, ***Linguistic Communication. A Comparative Field Study.*** Esperanto Documents 46 A. UEA, Rotterdam, 2000. 24 p. EUR 2,10 (BEF 85,–) + verzendingskosten.

Nieuwsbrief

Zoekt U informatie over Esperanto?

Vlaamse Esperantobond
Frankrijklei 140 – B-2000 Antwerpen

Tel.: (03) 234 34 00 E-adres: horizontaal@fel.esperanto.be
Fax: (03) 233 54 33 http://www.esperanto.be

Taalproblematiek

Binnenschip zinkt na aanvaring

"De schipper, die beter Frans dan Nederlands praat, had radiofonisch contact opgenomen met de schepen in de omgeving, maar hij vermoedt dat zijn boodschap niet helemaal begrepen werd." (*Het Volk*, 31.1.2001, over een botsing op de Gentse ringvaart)

Veeltalige gangsters

De Tsjechische politie stelt vast dat Tsjechishe misdadigers bijna altijd Russisch spreken bij overvallen, om zo de schuld op de Russchische gemeenschap in Tsjechië te schuiven. (*Der Spiegel*, 7/2001)

Visicast: automatische vertaling voor doven

De EU ondersteunt de ontwikkeling van Visicast, een systeem dat langs elektronische weg gebarentaal creeert en ook omzet van bijvoorbeeld Duitse naar Engelse gebarentaal. (*Der Spiegel*, 9/2001; het zoekwoord "Visicast" levert bij www.yahoo.com een 50tal adressen op)

Vlaamse Primitieven

"Engels is de universele taal voor de studie van de Vlaamse Primitieven" aldus conservator Willy Dezutter bij de inleiding van de (Engelstalige) lezing door de (Duitse) dr. Till-Holger Borchert over *"The Power of Vision – Flanders and the South"*; Vrienden van de Stedelijke Musea, Brugge, 25.2.2001)

Europese boekhoudnormen

De Europese Commissie wil dat alle beursgenoteerde ondernemingen vanaf 2005 de internationale boekhoudnormen (IAS) toepassen (62 normen, ong. 1300 pagina's + commentaar). Er zijn al een dertigtal taalversies beschikbaar (van Kroatisch tot Chinees). Voor het Nederlandse taalgebied voelt niemand zich geroepen om de normen te vertalen, de kostprijs is enorm. Vuistregel: 1 miljoen BEF per norm en per taal.
(*Financieel Economische Tijd*, 8/3/01; www.iasc.org.uk)

Esperanto

Leerboek in het Arabisch...

Bij UEA verscheen, voor het eerst sedert 1970, een Esperantoleerboek voor Arabischsprekenden (Kurso de Esperanto, Lingvo Internacia. Georgo Abraham, 130 p., ISBN 92 9017 071 9). Het boek werd drukklaar gemaakt door het Instituut Sabz Andishan uit Iran, dat reeds het woordenboek Esperanto-Arabisch verzorgde en nu de laatste hand legt aan een versie Arabisch-Esperanto. De uitgave werd financieel ondersteund door Heinz Schindler en *Subvencio Cigno*.

...en in het Oedmoerts

Er is nu ook een Esperantoleerboek in het Oedmoerts, de taal van een gebied dat sedert de 16de eeuw bij Rusland behoort (hoofdstad Izevsk). Het Oedmoerts (ook Votjaaks, een verouderde term) hoort tot de Permtak van de Fins-Oegrische talen, heeft ongeveer 750.000 sprekers en gebruikt een Cyrilisch schrift. Het boek kwam tot stand met de steun van het Duitse FAME-fonds. (sezonoj@mail.ru)

Esperanto-literatuur

Een website over originele Esperanto-literatuur www.dreamwater.net/esperanto/lit/ opgezet door Sten Johansson bevat ruime informatie om nuttige hulp te leveren bij opzoekingen. (BJA)

Gogol

Nikolaj Gogol (1809-1852) is in Esperantokringen bekend door de Zamenhofvertaling van "De Revisor". Zijn belangrijkste roman is echter "De dode Zielen" (1842). Vladimir Vyĉegĵanin vertaalde het boek naar het Esperanto. Het verscheen in februari 2001 bij de uitgeverij *Sezonoj* als 32ste deel van de reeks *"Oriento-Okcidento"*. (224 p., 18 EUR)

Vlaamse literatuur in vertaling

Zopas verscheen bij de Vlaamse Esperantobond de vertaling van "De Wandelende Jood" van August Vermeylen. De vertaling werd bezorgd door Chris Declerck. De roman is het debuut van Vermeylen die echter vooral als voorvechter voor de herwaardering van het Nederlands in Vlaanderen en als essayist en kunsthistoricus zijn strepen heeft verdiend.

Internationale handel

"In veel ontwikkelingslanden bestaat belangstelling om het Esperanto te gebruiken voor internationale handel, maar om allerlei reden lukt het zelden. De beroepskennis van de kandidaat-handelaars laat te wensen over, de politieke situatie is onstabiel, het aanbod is niet aangepast aan de westerse behoeften, en – vooral in Afrika – de toegang tot efficiënte transport- en communicatiemiddelen ontbreekt." IKEF

De gegevens over de clubprogramma's moeten op de redactie toekomen vóór 1 juni 2001. Laattijdige programmawijzigingen kunnen naar de redactie worden gestuurd en worden op de INFOpagina opgeslagen, zodat men via het internet het juiste programma kan opvragen. De publicatie van redactionele teksten is gratis. Voor advertenties raadplege men het Esperantocentrum te Antwerpen.

Voor een tot op het laatste ogenblik actueel programma van de Vlaamse Esperantoclubs, raadpleeg INTERNET,

http://www.esperanto.be/fel/nl/grupoj.html

AALST

La Pioniro

Inlichtingen bij Hugo Dossche, Aserendries, 103, 9300 Aalst, tel.: 053 70 17 89.

ANTWERPEN

La Verda Stelo

Alle programma's hebben plaats in het Esperantohuis, Frankrijklei 140, 2000 Antwerpen, in het clublokaal op de eerste verdieping. De clubavond begint om 20.00 uur. Het clublokaal is toegankelijk vanaf 18.30 uur.
vrijdag 4 mei: Peng Zhengming (China), journalist, vertelt over China vandaag.
vrijdag 11 mei: Chris De Clerck leest uit eigen manuscripten.
vrijdag 18 mei: Michael Cwik (D): Welke democratische structuren voor de Europese Unie?
vrijdag 25 mei: Francisco Veuthey (Argentinië) spreekt over zijn land en illustreert met film en dia's.
vrijdag 1 juni: André Staes vraagt zich af wie de koets van Zamenhof trekt.
vrijdag 8 juni: Rafael Despradel Hernandez (Dominicaanse Republiek) geeft aan de hand van dia's een impressie van zijn land.
vrijdag 15 juni: Wim Jansen, de Basken en het Baskisch.
vrijdag 22 juni: Neven Kovacić spreekt over geheime genootschappen tijdens de Renaissance.
vrijdag 29 juni: Muzikanten stellen in klank en beeld hun instrumenten voor.

BRUGGE

Paco kaj Justeco

Indien niet anders vermeld, hebben onze bijeenkomsten plaats in Hof van Watervliet, Oude Burg 27, 8000 Brugge. De vaste bijeenkomst valt op de 2de donderdag van de maand en begint om 19.30 u. Speciale bijeenkomsten worden afzonderlijk aangekondigd. Inlichtingen: dhr. G. Maertens, tel.: 050 35 49 35.
De Brugse Club organiseert een Esperantocursussen in het OCMW-centrum 't Reitje, Annuntiatenstraat 34, 8000 Brugge, op dinsdag om 19.30 uur.

BRUSSEL

Esperantista Brusela Grupo

Ook in Brussel komen Esperantosprekers geregeld samen, zowel Nederlands- als Franstaligen, onder hen ook enkele Europese ambtenaren. Wie een beeld van de mogelijkheden van het Esperanto wil krijgen, kan daar eens een kijkje gaan nemen. Het programma van de club wordt maandelijks vastgesteld en het is niet altijd mogelijk dat in *Horizontaal* te publiceren. Elke week op woensdag samenkomst van 18.30 tot 20.00 uur, Wetenschapstraat 29, (metro Kunst/ Wet). Info over het programma: Hélène Falk, Eikenlaan 7, 1640 Sint-Genesius-Rode, tel.: 02 358 42 14.

GENT

La Progreso

Iedere 4de vrijdag van de maand clubvergadering in ons lokaal "La Progreso", Peter Benoitlaan 117, 9050 Gentbrugge, tel.: 09 230 16 77. De bijeenkomst begint om 20.00 uur. Inlichtingen bij Katja Lödör, tel. 09 230 16 77 of 09 221 10 02.
zaterdag 2 juni: Traditionele wandelzoektocht van La Progreso; dit jaar voert de tocht ons naar de gemeente Destelbergen.
Op dinsdagavond loopt de intensieve Esperantocursus.
Voor actuele informatie over ons programma kan je terecht op onze webpagina: www.esperanto.be/gent.

HASSELT

Esperanto-klubo Hasselt

We vergaderen elke 1ste en 3de dinsdag van de maand van 20.00 tot 22.00 u. in het CC van Hasselt. De eerste vergadering is er een programma, tijdens de tweede leidt Jan Bovendeerd een cursus "Spreken in Esperanto". Het programma werd nog niet vastgelegd. Inlichtingen: Marcel Aerts, tel.: 011 72 00 75.

KALMTHOUT

La Erikejo

Bijeenkomst de 3de donderdag van de maand om 20.00 uur in restaurant Cambuus, Heidestatieplein 10, 2920 Kalmthout, tel. 03 666 42 58. Info: Wim De Smet, Hertendreef 12, 2920 Kalmthout, tel.: 03 666 99 49.
zondag 27 mei: La Erikejo viert zijn 30jarig bestaan in het Arboretum (Van Geertenhof, Heugelstraat 1, vlak bij het station van Kalmthout). Bont programma met herdenking, en naar keuze bezoek aan het Arboretum, het natuurreservaat, fietstocht langs de grenslandroute e.a. Om 18.00 u. worden de feestelijkheden afgerond met een feestmaaltijd. Nadere inlichtingen bij Wim De Smet.
donderdag 21 juni: traditionele wandeling in Kalmthout.
donderdag 19 juli: jaarlijks tuinfeest.

KAPELLE

Esperanto-Grupo "Meza Zelando"

Voor onze avonden, de laatste vrijdag van de maand om 19.30 u., worden we telkens bij een ander clublid te gast ontvangen. Inlichtingen over programma en plaats van samenkomst bij Sally en Dies Krombeen, tel.: (0113) 34 15 63 of Rie en Kees Dentz, tel.: (0118) 61 48 34.

KORTRIJK – ROESELARE – TIELT

Koninklijke Esperantogroep La Konkordo

De stadsbibliotheek van Kortrijk beschikt over een uitgebreid Esperantofonds. Er is gelegenheid dit fonds te bezoeken na afspraak met Jean-Pierre Allewaert, tel.: 056 20 07 96.
Clubavonden vinden plaats op de 4de maandag van de maand om 19.30 uur in CC Oude Dekenij, Sint-Maartenskerkhof, 8500 Kortrijk. Voor inlichtingen: Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: 056 20 07 96 / Piet Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: 051 56 90 30.
Bezoekers van andere clubs melden bij voorkeur hun komst. Dit laat ons toe hen beter te ontvangen en hen te verwittigen wanneer de aangekondigde activiteit niet doorgaat.
woensdag 2 mei: Voordracht door/ ontmoeting met de heer Peng uit China. Hij zal spreken over het dagelijkse leven in China.
maandag 25 juni: Cor Willems over Multatuli (onder voorbehoud).

LEUVEN

Esperanto 3000

In het weekeinde van 28 en 29 april is er nog een spoedcursus gepland. Als je deze *Horizontaal* tijdig in de bus

krijgt en als je dit leest en als je zin hebt om zo'n onvergetelijke ervaring mee te maken, dan kan je nog tot vrijdagavond bellen bij Roger Goris (010/86.01.12). De 50,00 EUR deelnameprijs kan je ter plaatse betalen.
De voorbereidingen voor de *Internacia Esperanto-Konferenco* in Leuven van 20 tot 26 juli 2002 vorderen vlot. We zoeken nog enkele medewerkers voor het toeristische deel van het programma (al vanaf nu): kandidaten kunnen bij 't bestuur terecht! En vergeet in geen geval in te schrijven voor deze unieke OSIEK-conferentie: zie esperanto3000@esperanto.be voor meer informatie.
zaterdag 28 en zondag 29 april, 9.00 tot 17.00 u.: spoedcursus Esperanto
woensdag 2 mei: Vervolgcursus.
woensdag 9 mei: Vespero 3000. Eddy Raats, de nieuwe voorzitter van FEL, stelt Japan voor.
woensdag 16 mei: Vervolgcursus.
woensdag 6 juni: Vervolgcursus.
woensdag 13 juni: Vespero 3000. Dit is de laatste Vespero 3000 van het werkjaar, daarom: gratis drank voor alle aanwezigen. Het programma lees je in ons eigen tijdschrift *Esperanto 3000*, waarop ook FEL-leden van andere groepen voor 10,00 EUR/jaar een abonnement kunnen krijgen.
En dan is het al snel weer september, de start van de nieuwe Vespero-reeks en van de cursussen.
Alles in het CC *Romaanse Poort*, Brusselsestraat 63 te Leuven.
Voor actuele informatie over ons programma kan je terecht op onze web-pagina: www.esperanto.be/esperanto3000.

LONDERZEEL

Informatie en contact: Frederik Vanden Brande, Hof ter Winkelen, Holle Eikstraat 25, 1840 Londerzeel. Tel.: 052 30 01 66, fax: 052 30 53 65 – J.P. Fertinel, Haan 47, 1840 Londerzeel. Tel.: 052 300 652.
Er zijn twee cursussen bezig op dinsdag-en vrijdagavond.

OOSTENDE

La Konko

De vergaderingen gebeuren in de voormalige stadsschool "Vercamer", Northlaan 14, Oostende-Mariakerke. Inlichtingen bij dhr. Marc Cuffez, tel. 0486/36 23 65 (GSM) of bij Else Huisseune, tel.: 059 43 30 58.
donderdag 3 mei: 18u etentje voor de leden en het bestuur (iedereen voor eigen rekening!) samen met s-ro Peng in restaurant La Maro, Kerkstraat,13 te Oostende. Om 20.00 u.: voordracht door de heer Peng.
maandag 7 mei: leesnamiddag
vrijdag 18 mei: gespreksavond
maandag 21 mei: leesnamiddag
donderdag 31 mei: gespreksavond
maandag 4 juni: leesnamiddag
vrijdag 15 juni: afsluiten van het werkjaar
zaterdag 16 juni: geleide stadswandeling door het vernieuwde Oostende. Vanaf 11.30: onthaal in het lokaal van de Modelspoorclub van de kust (MSKK) waar geïnteresseerden een rondleiding kunnen krijgen. Wie dat wil kan daar ook zijn lunchpakket opeten (drank ter plaatse te verkrijgen of mee te brengen) of een (vooraf te bestellen) broodmaaltijd nuttigen. Dat lokaal is gelegen in het vroegere "Stationshotel" (in het station zelf). Vanuit het lokaal van de MSKK heeft men een prachtig zicht over de stad, de visserskaai en de jachthavens. Om 13.30 verzamelen we voor de wandeling aan de beeldengroep "De vissersvrouwen" op het stationsplein. Rond 16.30 u. wachten in de MSKK een kopje koffie en een stuk taart. Inschrijven kan tot 5 juni. De wandeling (+ koffie en taart) kost 200 fr., de broodmaaltijd 150 fr.
Woensdag en zaterdag tot eind mei (18.00-19.00 u.) jongerencursus

PEER

Nord-Limburga Esperanta Societo NOLIMES

De club is om administratieve redenen in Peer gevestigd, maar koos een overkoepelende naam omdat zij heel Noord-Limburg als haar werkterrein beschouwt. Het bestuur bestaat uit de volgende personen: Henri Schutters, voorzitter, Panhovenstraat 10, 3990 Peer-Grote Brogel, tel.: 011 63 55 92, GSM 0476 81 93 67, E-post: henri.schutters@skynet.be; Jan Doumen, secretaris en ondervoorzitter, Peerderbaan 81, Hechtel-Eksel, tel. + fax: 011 73 20 47, E-post: pieter.doumen@tijd.com; Julia Kelchtermans, penningmeesteres, Bomerstraat 9, 3990 Peer, tel.: 011 63 19 16; Harry Schoofs, bestuurslid, Bergskenstraat 1, 3990 Peer-Linde, tel.: 011 63 42 67; Hendrik Schouten, bestuurslid, Molenstraat 89, 3910 Neerpelt, tel.: 011 64 27 25.
De activiteiten van de club omvatten drie cursussen, die alle plaats hebben in het Poorthuis (= Cultureel Centrum) te Peer: a) Elementaire cursus (cursusleider: Henri Schutters): voorzien op donderdagavond van 20.00 u tot 22.00 u. Wanneer een nieuwe cursus start wordt later meegedeeld. b) Elementaire cursus (cursusleidster: Julia Kelchtermans): iedere donderdagvoormiddag van 9.00 u tot 11.30 u. c) Progressieve cursus (cursusleider: Jan Doumen): iedere 2de en 4de dinsdag van de maand.
Elke 2de en 4de dinsdag van de maand is er een clubvergadering.

Noteer nu al dat ook dit jaar NOLIMES een Limburgdag organiseert op zaterdag 25 augustus in Neerpelt.

TIENEN

La Hirundo

Alle vaste activiteiten van de club vinden plaats in de Donystraat 8 te 3300 Tienen. Laatste maandag van de maand is er clubavond (Vespero); Cseh-cursus van begin oktober tot begin mei (± 50 uur) in het kader van het volwassenenonderwijs in "De Nobel" (directeur Paul Kempeneers), elke dinsdagavond van 19.00 tot 21.00 uur. (± 1,– EUR per lesuur!) De club telt een 70tal leden uit Vlaanderen en Wallonië, onder wie een aantal scouts. Alle binnen- en buitenlandse Esperantosprekers zijn van harte welkom. Voor info: Bert Boon, Merelhof 8, 3300 Tienen. Tel.: 016 81 52 46 – Fax: 016 81 10 96.

Wanneer Esperanto doordringt buiten de kleine kring van samideanoj is dat goed nieuws. Daarom is het het vermelden waard dat de Internetpagina van de keramiekbakkers Jef en Lut De Clerck-Geenen ook een Esperantoversie heeft. Ga ze eens bezoeken.

Contactadressen van Esperantoclubs in Vlaanderen en Nederland

AALST *La Pioniro*, H. Dossche, Asserendries 103, B-9300 Aalst, tel.: 053 70 17 89.

ALKMAAR Hans ten Hagen, Middenweg 587, NL-1704 BH Heerhugowaard, tel.: (072) 571 79 18.

ALMELO G.C.A.M. Dercks, Ootmarsumsestraat 47, NL-7607 AX Almelo, tel.: (0546) 819403.

ANTWERPEN *La Verda Stelo*, p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen, tel.: 03 234 34 00.

BEVERWIJK *Stelrondo* Rob Moerbeek, Zwaansmeerstraat 48, NL-1946 AE Beverwijk, tel.: (0251) 23 10 79.

BRUGGE *Paco kaj justeco* G. Maertens, Prins Leopoldstraat 51, B-8310, St.-Kruis-Brugge, tel.: 050 35 49 35. E-post: gmae@xs4all.be

BRUSSEL H. Falck, Eikenlaan 7, B-1640 St.-Genesius-Rode, tel.: 02 358 42 14.

DEN HAAG *Internationaal Esperanto-Instituut (IEI)* Riouwstraat 172, NL-2585 HW Den Haag, tel.: (070) 355 66 77. — (TANEF) G. van der Horst, Hengelolaan 1158, NL-2544 GT Den Haag, tel.: (070) 366 65 47. E-post: gvdhorst@xs4all.nl.

DEN HELDER Esperanto-klubo Den Helder, Kruiszwin, 1205, NL-1788 LE Den Helder.

DEURNE (TANEF) E. Spitaels, tel.: 03 658 74 20.

DEVENTER J.S. Douma, Rembrandtkade 177, NL-7412 HL Deventer, tel.: (0570) 61 83 04.

EINDHOVEN R. Bossong, Floraplein 23, NL-5644 JS Eindhoven, tel.: (040) 211 41 62.

ENSCHEDE (NEJ-sekcio) De Vluchtestraat 1-402, NL-7423 BE Enschede, tel. (053) 433 26 40.

GENK W. Minnen, Loskaaistraat 6, B-3600 Genk, tel.: 089 35 07 13.

GENT *La Progreso* Katja Lödör, Peter Benoitlaan 117, B-9050 Gentbrugge, tel.: 09 230 16 77.

GRONINGEN Esperantocentrum, T.W.S. Mansholtstraat 25, NL-9728 MC Groningen. tel.: (050) 527 45 72 of (059) 849 14 88 — *Esperanto-Nederland* C. van Manderstraat 1, 1964 RS Heemskerk. Tel.: 00 31 25 124 61 59. E-post: vaganto@casema.net.

HAARLEM-HEEMSTEDE *Komprenado faras pacon* C. Duivenvoorden-Kors, Kamerlingh Onnesstraat 40, NL-2014 EM Haarlem, tel.: (023) 524 57 13.

HASSELT A. Claessen, Zonnebloemstraat 13, B-3590 Diepenbeek, tel.: 011 72.60.65. E-post: albert.claesen@pandora.be. – Marcel Aerts, Lazarijstraat 122, B-3500 Hasselt, tel.: 011 72 00 75. E-post: marcel.aerts1@pandora.be.

HELMOND Toine Gremmen, Nassaustraat 3, 5707 HL Helmond, tel.: (0492) 54 44 72.

'S HERTOGENBOSCH S. Bosga, Rijzertlaan 46, postbus 2141, 5202 CC 's Hertogenbosch.

HILVERSUM A.J. Middelkoop, Jonkerweg 11, NL-1217 PL Hilversum, tel.: (035) 624 33 20.

HOUTHALEN Alfons Lijnen, Grote Baan 156, B-3530 Houthalen, tel.: 011 52 20 74.

KALMTHOUT *La Erikejo* W. De Smet, Hertendreef 12, B-2920 Kalmthout, tel.: 03 666 99 49.

KAPELLE *Zelanda Esperanto-grupo* Sally en Dies Krombeen, Vijverstraat 3, NL-4421 AW Kapelle, tel.: (0113) 34 15 63 of (0118) 61 48 34.

KORTRIJK *La Konkordo* P. Glorieux, Werkenstraat 56, 8610 Werken, tel.: 051 56 90 30 E-post: piet.glorieux@ping.be — Jean-Pierre Allewaert, Tarwelaan 10, 8500 Kortrijk, tel.: 056 20 07 96.

LEUVEN *Esperanto 3000* R. Goris, Rue Ménadastraat 44, 1320 Hamme-Mille, tel.: 010 86 01 12. E-post: r.goris@planetinternet.be

LONDERZEEL Frederik Van den Brande, Hof ter Winkelen, Holle Eikstraat 25, 1840 Londerzeel. Tel.: 052 30 01 66, fax: 052 30 53 65. E-post: comite.jean.pain@skynet.be.

MIDDELBURG zie KAPELLE

OOSTENDE *La Konko* Marc Cuffez, Elisabethlaan 295, B-8400 Oostende, tel.: 0486 36 23 65 (GSM). – Raymond Wylleman, tel.: 059 50 27 08.

PEER H. Schutters, Panhovenstraat 10, B-3930 Peer, tel.: 011 63 55 92. E-post: henri.schutters@skynet.be

ROESELARE zie KORTRIJK

ROTTERDAM J. Quispel, Maarland 4, NL-3075 JV Rotterdam, tel.: (010) 419 82 01. — *Merkurio* P. Schuil, Viskaarweg 145, NL-3192 DM Hoogvliet, tel.: (010) 416 14 49.

TERNEUZEN *Zeland-Flandruja Esperanto-Grupo* J. den Toonder, Axelsestraat 6, 4537 AJ Terneuzen.

TIELT zie KORTRIJK

TIENEN B. Boon, Merelhof 8, B-3300 Tienen, tel.: 016 81 52 46. Zie ook: www.lahirundo.yucom.be

TURNHOUT Daniel Van Herpe, Koningin Fabiolalaan 2, 2360 Oud-Turnhout, tel.+ fax: 014 45 13 29. E-post: dan.vanherpe@euronet.be

VOORBURG *Esperantogroep Voorburg*, M.H. Erasmus-van Zadelhoff, Laan van Oostenburg 40, NL-2271 AP Voorburg, tel. + fax: (070) 38635 29; E-post: erasmusz@worldonline.nl.

WIJLRE *Esperantogrupo Marnolando*, Tienbundersweg 38, NL-6321 CR Wijlre, tel.: (043) 450 12 48.

ZAANDAM *Esperantocentrum* PB 433, NL-1500 EK Zaandam, tel.: (075) 616 69 31.

Andere nuttige adressen

Vlaamse Esperantobond / Flandra Esperanto-Ligo Frankrijklei, 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: 03 234 34 00, Fax.: 03 233 54 33.
E-post: esperanto@esperanto.be.
Vlaamse Esperanto Jongeren Vereniging/Flandra Esperanto Junulara Asocio p/a Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen. Tel.: 03 234 34 00.
E-post: lode@fel.esperanto.be.
Esperanto-Nederland p/a Ronald Bijtenhoorn, Carel van Manderstraat 1, NL-1964 RS Heemskerk, Nederland. Tel.: 00 31 25 124 61 59 – Fax: 00 31 20 866 64 64.
E-post: vaganto@casema.net.
Hoofdkantoor van de Esperanto WereldVereniging/Centra Oficejo de UEA Nieuwe Binnenweg 176, NL-3015 BJ Rotterdam, tel.: 00 31 10 436 10 44.
E-post: uea@inter.nl.net.
Esperanto Scoutsvereniging/Skolta Esperanto-Ligo (SEL) Arie Bouman, Driesdreef 8, B-9030 Gent. Tel.: 09 227 48 41. Zie ook: www.lahirundo.yucom.be
Association pour l'Esperanto, p/a Marcel Delforge, rue des Glacières 16, B-6001 Charleroi (Marcinelle). Tel.: + fax: 071 43 14 13.
E-post: mardelforge@busmail.net.
Belga Esperanto Fervojista Asocio (Spoorweg-esperantisten), Lucien De Sutter, Frère Orbanstraat 210, 8400 Oostende. Tel. + fax: 059 50 18 25.

Bestuursleden van FEL

Eddy Raats (Voorzitter), Volhardingsstraat 79, 2650 Edegem. Tel.: 03 289 01 61. E-post: eddy@pandora.be
Flory Witdoeckt (Ondervoorzitter), Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: 059 70 29 14; Fax: 059 80 23 42. E-post: flory@witdoeckt.be
Johan Van Eenoo (Ondervoorzitter), Stationsstraat 27, 8380 Lissewege. Tel./Fax: 050 55 07 12.
E-post: dancanto@xs4all.be.
Lode Van de Velde (Secretaris), Huikstraat 39, B-2000 Antwerpen. Tel.: 0486 47 83 45.
E-post: lode@fel.esperanto.be
Roland Rotsaert (Kassier), Visspaanstraat 97, 8000 Brugge. Tel.: 050 33 00 04. E-post: rotsaert@esperanto.be
Walter Vandenkieboom, Wittenonnenstraat 9A, 8400 Oostende. Tel.: 059 70 29 14. E-post: flory@witdoeckt.be
Ivo Durwael, Paul Gilsonlaan 5, 2650 Edegem. Tel.: 03 440 30 92. E-post: ivo@fel.esperanto.be

Horizontaal

Tweemaandelijks tijdschrift
over alternatieve communicatie en Esperanto

32ste jaargang 2001/3 (189)
mei - juni

ISSN 0772-540 X
Afgiftekantoor Antwerpen X
Frankrijklei 140, B-2000 Antwerpen